

Univerzita Hradec Králové

Filozofická fakulta

Bakalářská práce

2024

Nela Hanicová

Univerzita Hradec Králové

Filozofická fakulta

Katedra sociologie

Očekávání mladých žen od života v páru: ideály o partnerském životě

Bakalářská práce

Autor: Nela Hanicová

Studijní program: B0314A250008 Sociologie

Forma studia: prezenční

Vedoucí práce: Mgr. Andrea Bělehradová, Ph.D.

doc. Mgr. Ján Bunčák, CSc.

Hradec Králové, 2024

Univerzita Hradec Králové
Filozofická fakulta

Zadání bakalářské práce

Autor: Nela Hanicová
Studium: F20BP0072
Studijní program: B0314A250008 Sociologie
Studijní obor:
Název bakalářské práce: Očekávání mladých žen od života v páru: ideály o partnerském životě
Název bakalářské práce A): Young women's expectations of couple life: ideals about partner life

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Práce se zaměří na identifikaci ideálů a očekávání životního stylu v partnerském životě mladých žen. Výzkumný vzorek bude tvořen dvěma sociálně odlišnými skupinami žen. Cílem výzkumu je zjistit shody a rozdíly mezi ideály a očekáváními ve zkoumaných skupinách. Bude použita kvalitativní metoda výzkumu formou polostrukturovaných rozhovorů podle předem stanoveného scénáře.)

Fialová, L., D. Hamplová, M. Kučera, S. Vymětalová. 2000. Představy mladých lidí o manželství a rodičovství. Praha: Sociologické nakladatelství SLON. Giddens, A. 1997. Sociologie. Praha: Polity Press. Giddens, A. 2012. Proměna intimity: sexualita, láska a erotika v moderních společnostech. Praha: Portál. Giddens, A., P. W. Sutton. 2013. Sociology. Cambridge: Polity Press. Možný, I. 2011. Rodina a společnost. Praha: SLON.

Zadávací pracoviště: Katedra sociologie,
Filozofická fakulta
Vedoucí práce: Mgr. Andrea Bělehradová, Ph.D.
Datum zadání závěrečné práce: 4.10.2022

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracovala samostatně a všechny použité zdroje informací jsem uvedla v seznamu literatury.

V Hradci Králové dne:

Podpis autorky

Anotace

HANICOVÁ, NELA (2024): *Očekávání mladých žen od života v páru: ideály o partnerském životě*. Hradec Králové: Filozofická fakulta, Univerzita Hradec Králové, 45 s. Bakalářská práce.

Bakalářská práce se zabývá tím, jaká očekávání mají mladé ženy od partnerského života. Teoretická část práce popisuje, jak se během historie rodina měnila a jaké prvky k těmto změnám dopomohly. Řeší také měnící se koncept lásky a sexuality. Jsou zmíněny i nějaké již zrealizované výzkumy zabývající se postoji k manželství. Tato část práce se také zabývá tématy genderových rolí, rodičovstvím apod. Kvalitativní výzkum analyzuje ideály mladých žen o jejich partnerství a hledá rozdíly mezi zkoumanými skupinami žen. Výsledky výzkumu přináší informace o představách mladých žen ohledně ideálního partnerství, rodičovství, rozdělení povinností mezi partnery a také to, jaký vliv na tyto představy a ideály má jejich rodinné prostředí v rodině původu.

Klíčová slova: mladé ženy, očekávání, partnerský život, manželství, nesezdané soužití

Annotation

HANICOVÁ, NELA (2024): *Young Women's Expectations of Couple Life: Ideals About Partner Life*, Hradec Králové, Philosophical Faculty, University of Hradec Králové, 45 pp. Bachelor Thesis.

The bachelor thesis deals with what expectations young women have from partner life. The theoretical part of the thesis describes how the family has changed throughout history and what elements have contributed to these changes. It also addresses the changing concept of love and sexuality. Some of the research already conducted on attitudes towards marriage is also mentioned. This part of the thesis also deals with the topics of gender roles, parenting, etc. Qualitative research analyses young women's ideals about their partnership and looks for differences between the groups of women studied. The results of the research provide information on young women's ideas about ideal partnerships, parenting, the division of responsibilities between partners, and how their family of origin environment influences these ideas and ideals.

Keywords: young women, expectations, partner life, marriage, unmarried cohabitation

Chtěla bych poděkovat doc. Mgr. Jánu Bunčákovi, CSc. za vedení mé práce v začátcích a jeho vstřícnou pomoc. Dále bych chtěla poděkovat Mgr. Andree Bělehradové, Ph.D., že se poté ujala vedení mé práce a za její pomoc a cenné rady. V neposlední řadě děkuji své blízké rodině za podporu.

Obsah

Úvod.....	9
1 Změny forem rodinného uspořádání.....	10
1.1 Funkcionalistické teorie	12
1.2 Marxistické teorie.....	14
2 Změny reprodukčního a rodinného chování	14
3 Základní funkce rodiny	15
4 Proměny konceptu lásky a změna sexuality	16
5 Postoje mladých lidí k manželství	18
6 Alternativní formy rodin	20
6.1 Nesezdané soužití	21
7 Genderová socializace	22
8 Genderové stereotypy v domácnosti a zaměstnání	24
9 Feministický pohled na péči o domácnost a rodinu.....	26
10 Vlivy na budoucí očekávání od partnerského života	27
10.1 Vliv genderu a socializace na očekávání od partnerského života	27
10.2 Vliv rodinného prostředí na očekávání od partnerského života.....	28
10.3 Vliv vzdělání na očekávání od partnerského života.....	28
11 Očekávané rysy partnera.....	29
12 Rodičovství	31
13 Reprodukční plány a socioekonomické faktory.....	31
14 Sexualita.....	33
14.1 Nevěra	34
15 Metodologie	35
15.1 Výzkumné otázky.....	38
16 Analytická část.....	38

16.1 Představy o ideálním partnerství	38
16.2 Manželství a nesezdané soužití	39
16.3 Rodičovství.....	42
16.4 Rovnováha v partnerském vztahu a povinnosti.....	44
16.5 Vliv rodinného prostředí na očekávání mladých žen	46
Závěr	47
Použitá literatura	51
Seznam tabulek	53
Přílohy.....	1

Úvod

Partnerské vztahy jsou klíčovým prvkem osobního života skoro každého člověka a každý má svá individuální očekávání toho, jak by měl právě ten jejich vypadat. Samozřejmě tato očekávání se mohou různit, ale také podobat. Mým cílem je najít tyto podobnosti a odlišnosti mezi ideály a očekávanými mladých žen. Budu se zaměřovat na to, jaká mají mladé ženy očekávání ohledně ideálního partnerství a vztahu. Jak se liší očekávání a ideály mladých žen mezi samostatně pracujícími ženami a mladými ženami studujícími umělecký obor. Dále jaké faktory ovlivňují rozhodnutí mladých žen mezi manželstvím a nesezdaným soužitím s partnerem. Jak si ženy ideálně představují rozložení péče o děti mezi partnery. Zásadní je také otázka, jaké jsou představy mladých žen o rozdělení povinností a rovnováze v partnerském vztahu. Nakonec jak se liší očekávání mladých žen ohledně partnerského života v závislosti na jejich rodinném prostředí a zkušenostech z dětství.

Pomocí polostrukturovaných rozhovorů s respondentkami budu zjišťovat, jak by mělo jejich partnerství ideálně vypadat a jak si představují svou budoucí rodinu. Tento výzkum by měl přinést nějaký náhled, jak by mohlo vypadat chování mladých lidí při zakládání rodin v budoucnu. Fakta, zda vůbec ženy rodinu chtějí zakládat, nebo ne. Významným tématem v dnešní době je sňatečnost, proto se tento výzkum také zaměřuje na to, jaké mají ženy postoje k manželství. Tento výzkum by měl také přinést jistý náhled na to, jaké postoje mladé ženy mají k mateřství a společnému životu s partnerem. Toto téma jsem zvolila z toho důvodu, že v dnešní společnosti se postoje ke vztahům a rodinnému životu celkově výrazně mění a já jsem chtěla poskytnout nějaký aktuální náhled na tuto problematiku.

V teoretické části práce nejdříve popíšu, jak se rodina během historie měnila a jaké zásadní prvky těmto změnám napomáhaly. Zmíním také zásadní teorie pohlížející na téma rodiny, její vnitřní strukturu a vztah ke společnosti. Dále popíšu vývoj manželství a jakou roli v něm hraje láska. Dalším tématem budou odlišné postoje k manželství a důvody, proč ho lidé oddalují. Představím alternativní formy rodin, a hlavně dnes již velmi rozšířené nesezdané soužití partnerů. Budu se zde věnovat také tématu genderu, genderové socializaci a jaký vliv mají na očekávání žen a rozeberu i další zajímavá témata.

Ve svém výzkumu jsem se zaměřila na dvě skupiny zadaných mladých žen ve věku 20-26 let. Zkoumala jsem to, v čem se liší či podobají jejich ideály ohledně toho, jak by měl vypadat jejich budoucí vztah a partnerský život. Jejich představy o době, až začnou s partnerem žít a realizovat další kroky v jejich partnerském životě. Jednu skupinu tvoří finančně samostatné pracující ženy, které už nežijí v domácnosti se svými rodiči. Druhou skupinou jsou mladé ženy studující umělecký obor, které jsou stále finančně závislé na rodičích. Díky tomu, že ženy jsou zadané, jsem očekávala, že jejich představy budou realističtější než například u žen, které si vztahem ještě neprošly. Při sběru a analýze dat mého výzkumu jsem chtěla pomocí polostrukturovaných rozhovorů zjistit to, zda dané ženy plánují manželství, nebo by jim vyhovovalo spíše nesezdané soužití s partnerem. Jak by mělo jejich společné soužití s partnerem vypadat – rozdělení povinností, rovnováha\nerovnováha a tak dále.

1 Změny forem rodinného uspořádání

Stone (1980, in Giddens, Sutton: 2013) popisuje, jak se rodina během historie měnila. Stanovil tři historické fáze rodiny. V 15. století nebyla rodina brána jako citová základna pro její členy. Byla to spíše autoritářská instituce, která netrvala nijak dlouho, protože dříve panovala vysoká úroveň úmrtnosti. Sex mezi manželi nebyl brán jako potěcha, ale jako jistá povinnost pro narození potomků. Rodina byla otevřená, neemotivní a autoritativní instituce.

„Tradiční rodina přispívala ke stabilitě společnosti ... tím, že výběr manželského partnera nebyl v rukou těch, kdož zakládali rodiny v novém pokolení, nýbrž byl v rukou jejich rodičů.“ (Možný, 2011, s. 21) Poté, co se v demokratických společnostech posouval individualismus do popředí a zvyšovala se hodnota svobodné volby, se tento vliv, který rodina původu měla, snižoval a postupně přestával.

Stone (1980 in Giddens, Sutton 2013) dále tvrdí, že od počátku 17. století do 18. století nastala přechodná forma rodin, která se dotýkala hlavně rodin z vyšších vrstev a zde se rodily všeobecné postoje. Nukleární rodina se začala výrazně separovat od okolní společnosti. Začal růst význam rodičovské a manželské lásky.

Ve třetí fázi se dle Stonea (1980, in Giddens, Sutton, 2013) během 18. století postupně vytvořila západní nukleární rodina typická vysokou mírou soukromí, citových vazeb a péčí o děti. Manželství se již neuzavírala kvůli majetku, či sociálnímu statusu, ale z důvodu romantické lásky anebo sexuální přitažlivosti.

V 19. století byl rodinný život velmi stabilní, a dá se říct, že chování jeho členů mělo disciplínu. Manželství nebylo naplněné láskou a komunikace probíhala často jen kvůli dětem. Lidé nižších vrstev měli velmi málo času na domácnost (Giddens a Sutton, 2013).

Dle Možného (2011) bylo prokázáno, že tato skoro nejzákladnější společenská instituce, tedy manželství, hluboce pocíťovala už od konce první světové války změny. Tyto změny byly zásadní v otázce sexu. Předmanželský sex se stával legitimním. Od sedmdesátých let se navyšoval počet nemanželských dětí. Dále popisuje, že křesťanství stanovovalo manželský svazek jako nezrušitelný. Časem se ale manželství změnilo na jakousi občanskou smlouvu, od které může jakákoli strana odstoupit.

Dalším činitelem, který může za oslabení tradičních funkcí rodiny, je dle Možného (2011) dělba práce a to, jak se místo zaměstnání separovalo od místa bydliště. To vedlo ke vzdálení pracujícího muže od rodiny. Následovaly další změny. Spoustu funkcí rodiny převzaly formální instituce. Výchova dětí byla tou nejzásadnější úlohou rodiny. Dříve mívaly rodiny více dětí a výchova byla naplňující jak pro matku, tak pro otce. Vzdělávání dětí převzala škola, socializaci k obecně uznávaným hodnotám převzala masmédiá, a tak dále. Mateřství bylo dříve celoživotním posláním, dnes zaplňuje zásadně menší úryvek života. Tyto změny zásadně ovlivňují sociální struktury i individuální životy jedinců ve společnostech.

Lišková (2022) popisuje dobu po druhé světové válce u nás. V prvních pěti letech rostla populace, ale nedostatek byl v tom, že neexistovala zatím žádná expertní skupina lidí, která by se na vývoj populace zaměřovala. Po roce 1948 ženy měly pracovat mimo domov, ale toto zaměstnání se nemělo křížit s péčí o domácnost a výchovou dětí. Dále se v tomto období rozmohla podpora pracujících matek. Stát se snažil o to, aby měla žena dvě role – pracující žena a manželka v domácnosti. Měl matkám za jejich práci dobře platit a zajistit, aby bylo za výplatu co nakoupit. Ideální představa byla taková, že se ženy svou prací budou podílet na rozvíjení socialismu, a to měly zvládat i právě spolu s mateřskými povinnostmi. Manželská instituce měla být v roce 1949 od základů

změněna. Manželka již nepotřebovala souhlas svého manžela k vykonávání vybraného zaměstnání. „(V roce 1950 – pozn. autorky) (ž)eny byly osvobozeny od poručnictví svých manželů, právního vztahu zavedeného v roce 1811 a platného do roku 1949.“ (Lišková, 2022, s. 113) V tuto dobu stále spousta žen ale nevykonávala žádné zaměstnání. „Na rozhodování o výchově a vzdělání dětí se měli podílet rovným dílem matka i otec.“ (Lišková, 2022, s. 116) Budoucí partneři měli při seznamování poznat pravý, nezkraslený charakter toho druhého, protože seznámení probíhalo většinou v práci. Muži na ženy v zaměstnání nahlíželi jako na rovnocenné a souběžně s tím se měnily i vztahy mezi manželi. Možný (2011) tvrdí, že jako norma začala platit rodina nukleární – dvougenerační samozijící rodina. Celý vývoj směřoval do tohoto bodu.

Možný (2011) informuje, že v polovině sedmdesátých let začala rychle klesat porodnost a v mnoha společnostech byla nejčastějším typem rodiny ta s jediným potomkem. Přibývalo i rodin bezdětných.

Dle Možného (2011) je monogamická dvougenerační rodina stálým modelem, který platí pro většinovou společnost, ale je zásadní zaměřovat se i na odchylky, které se začaly od poloviny dvacátého století stále více objevovat. Těm se budu věnovat v kapitole „Alternativní formy rodin“.

1.1 Funkcionalistické teorie

Talcott Parsons (in Možný, 2011) vidí sociální systém seskládan z jednotlivých prvků. Tato struktura systému má obsahovat prvky, které jsou stabilní a můžeme je považovat za vytrvalé. Všechny sociální systémy směřují ke stabilitě a tou je oporou právě kulturní systém společnosti, který v sobě skýtá společné hodnoty, a právě směřování ke konformitě k těmto hodnotám je základní podmínkou správného chodu sociálního systému. Pro toto paradigma má velký význam rodina jako instituce význačná pro socializaci jedince. „Parsons se při budování teorie rodiny opíral o americkou rodinu padesátých let. Média ji prezentovala jako šťastný manželský pár, vychovávající své děti na předměstí v domku se zahrádkou.“ (Možný, 2011, s. 52) Řeč je o zmiňované nukleární rodině, která je neolokální a má výrazně rozdělené mužské a ženské role.

Parsons (in de Singly, 1999) tvrdí, že dělba práce dle pohlaví je funkční. Připodobňuje ji práci v malých skupinách specializující se na jistou misi. V takové skupině existuje instrumentální vůdčí, který rozdává úkoly pro dosažení jistého cíle a dále expresivní vedoucí zastávající dobré klima a fungování skupiny. Možný (2011) píše, že instrumentální vůdcovství zastupují spíše muži. Snaží se skupinu vést za vytyčenými cíli. U žen zase dominuje expresivní vůdcovství, které zaobstarává citové klima ve skupině.

„V rodině více než v kterékoli jiné malé skupině je důležité udržet všeobecně vysokou úroveň vzájemné lásky. Emoce v rodině však musejí být velmi přesně sociálně regulovány.“ (Parsons in Možný, 2011, s. 53) Zásadní je pevné pouto mezi manželi – matkou a otcem a jejich monopol na sexuální lásku, která musí být striktně odlišena od lásky mezi dítětem a rodičem.

Parsons (in Možný, 2011) se zabývá také integrací rodiny do společnosti. Dává důraz na omezené vztahy nukleární rodiny se vzdálenějším příbuzenstvem. Otec plnil dvě role, které spojovaly rodinu s okolní společností: instrumentální vedení a potřeba toho, aby fungoval i mimo rodinu. Jeho zaměstnání určovalo, jaký bude mít rodina život. Staral se o její stratifikační úroveň ve společnosti. Když v zaměstnání neuspěl, pocítila to i jeho rodina.

Funkcionalistické pojetí rodiny propaguje dělbu rolí takovou, že jeden z partnerů pracuje mimo domov a druhý funguje v domácnosti. Například u západních společností v poválečných letech po druhé světové válce platila genderově podmíněná dělba práce v rodinách, kdy byl jediným pracujícím živitelem rodiny muž. Později tato nerovnost byla převýšena tím, že mnoho žen začalo vykonávat placené zaměstnání. Dodnes ale stále tento systém není rovnoprávný. Od žen se očekává to, že budou chodit do zaměstnání i se starat o děti. Toto pojetí se často setkává s kritikou kvůli tomu, že tuto genderově stereotypní dělbu rolí vidí jako neproblematickou. Také proto, že zdůrazňují pouze rodinu, která má vliv na socializaci jedince a opomíjí média a školy. Parsonsova teorie dnes již není podporována, ale její rysy se částečně stále v dnešních rodinách ukazují (Giddens a Sutton, 2013).

1.2 Marxistické teorie

Marxisté také považovali nukleární rodinu za fungující, ale prospěšnou hlavně kapitalistům na účet jejím pracujícím členům. Dle Engelse (1884, in Giddens, Sutton, 2013) se rozptýlení soukromovlastnických vztahů zasloužilo o to, že se proměnila dříve rovná dělba práce v domácnosti. Koncem 19. století začala být péče o domácnost a děti považována za soukromou sféru pro ženy a muži byli potřeba v povolání ve sféře veřejné. Toto rozdělení na domácí a veřejný sektor se zařídilo o větší nerovnost mezi muži a ženami. Sice plno žen po druhé světové válce začalo díky vzrůstu ekonomiky a změně sociálních postojů docházet do zaměstnání, to ale neznamenalo, že by nerovnost mezi pohlavími vymizela. Tato doba se pouze zasloužila o to, že ženám k povinnosti péče o domácnost a děti přibýlo ještě zaměstnání. Funkcionalistické a marxistické teorie si jsou podobné v tom, že obě zkoumají postavení rodiny v konstrukci společnosti a její funkce.

2 Změny reprodukčního a rodinného chování

Ve Francii a v Anglii koncem 18. století započal první demografický přechod. Lesthaeghe (2000 in Rychtaříková et al., 2001) tento proces charakterizuje omezením počtu dětí a porodů u starších žen. Doba jako taková byla charakterizována přechodem k industrializaci, urbanizaci a vytvářením národních států. Zlepšování životní úrovně a větší důraz na hygienu se zasloužili o nižší úmrtnost.

Během prvního demografického přechodu se snížil průměrný počet dětí na ženu ze čtyř až šesti na dvě až tři. Změna reprodukčních vzorců byla následkem poznání průběhu procesu početí a metod, které mu mohly zabránit. Chesnais (1986 in Rychtaříková et al., 2001) píše, že se také razantně snížila kojenecká úmrtnost, proto matky nemusely chtít více dětí. První demografický přechod je často definován jako přechod od kvantity ke kvalitě. To znamená, že počet dětí se začal plánovat a prodloužila se rodičovská péče. Druhý demografický přechod můžeme dle Rychtaříkové, Pikáلكové a Hamplové (2001) zaznamenat v polovině 60. let. Začalo docházet k trvalému upadání plodnosti pod hranici prosté reprodukce. Rychtaříková (2000 in Rychtaříková et al., 2001) doplňuje, že tento jev byl doplněn začátkem sedmdesátých let o pokles sňatečnosti.

Rychtaříková, Pikálková a Hamplová (2001) popisují, že rodinné formy začaly být rozmanitější. Hlavně se tedy rozšířilo nesezdané soužití u rozvedených a nesezdané soužití myšleno jako takové zkušební manželství u mladých do 35 let věku. Později se zlomek z nich přetvořilo na trvalou alternativu legálního svazku. Manželství se stávala více nestabilní a přibývalo neúplných rodin. Začaly se rodit děti mimo manželství, nastal i nárůst bezdětnosti a objevily se různé formy soužití partnerů.

Dle Rychtaříkové (1999 in Rychtaříková et al., 2001) se mezi polovinou šedesátých a začátkem devadesátých let Evropa diferencovala na východní a západní – západní část se v demografickém chování výrazně změnila, východní Evropa stále zastávala starý vzorec vysoké sňatečnosti a vysoké plodnosti. Po přechodu na tržní hospodářství po roce 1990 se velmi razantně snížila úroveň plodnosti. Roku 1999 byl v České republice úhrnná plodnost na hodnotě 1,2.

Dle Rychtaříkové, Pikálkové a Hamplové (2001) je hlavní myšlenkou tohoto demografického přechodu změna ideí mužů i žen. Jde o změny hodnot. Například nastala tolerance rozvodů či interrupcí. Lidé také začali hledat svou individuální osobní identitu. „Druhý (demografický přechod – pozn. autora) vidí prioritu v seberealizaci individua, přičemž to platí stejně pro muže i ženy.“ (Rychtaříková et al., 2001)

3 Základní funkce rodiny

Kršková (2009) popisuje následující funkce rodiny: biologicko-reprodukční, ekonomicko-zabezpečovací, emocionální a socializačně-výchovnou funkci. „V dějinném vývoji společnosti se řada funkcí rodiny měnila. Se změnami společenských podmínek některé ustupovaly do pozadí nebo zcela zmizely, jiné nabývaly na závažnosti.“ (Velký sociologický slovník, 1996 in Kršková, 2009, s. 12) Například se rodina už zdaleka tak nepodílí na výchově a socializaci dětí jako tomu bylo dříve.

Biologicko-reprodukční funkce rodiny se dle Krškové (2009) stará o udržení populace, takže je velmi důležitá nejen pro rodinu, ale pro celou společnost. Funkce je naplněna poté, co se rodina postará o zabezpečení potřeb dítěte pro jeho správný vývoj. Kršková (2009) dále zmiňuje, že v současnosti tato funkce upadá, protože partneři již nevidí takovou důležitost v tom mít více potomků. Možný (2011, s. 19) vysvětluje: „V tradiční

společnosti rodičovství bylo tou nejpřirozenější věcí na světě, soudobá sociologie rodiny stojí před vysvětlením jeho nesamozřejmosti: mateřství změnilo se pro většinu žen z jejich přirozeného údělu v akt vědomé volby.“

Ekonomicko-zabezpečovací funkce má být zajišťována pro všechny členy rodiny. V současnosti je rodina ve většině spotřební jednotkou závislou na okolní společnosti, na tom, jaké služby a statky jí poskytne. Tato funkce postupně přechází i do sociální až duševní sféry. Rodiče mají materiálně zaopatřovat své děti a s postupující životní úrovní se tato potřeba stupňuje (Kršková, 2009). Možný popisuje, že dnešní struktura rodiny se od té tradiční liší i právě tím, že i žena, matka dochází do zaměstnání. Mění to každodenní život rodin, i jejich limity.

Emocionální funkce je nezbytná pro každého člena rodiny. Tuto funkci představuje citové zázemí rodiny, které můžeme brát jako privilegium. Může poskytnout dlouhodobou jistotu, lásku a bezpečí, které se jen těžko hledá kdekoliv jinde (Kršková, 2009). Dříve v tradičních rodinách tato funkce naplňována nebyla.

„Rodiče jsou ve výchovném procesu první, nejdůležitější a nezastupitelní činitelé.“ (Kršková, 2009, s. 14) Právě oni zastupují funkci socializačně-výchovnou. Jejich úkolem je děti správně vychovat, tím pádem jsou zodpovědní za jejich chování a jednání. De Singly (1999) tvrdí, že role rodiny v socializaci dítěte je ale razantně menší, než tomu bylo dříve. Tuto funkci přebírá škola. „Jako by moderní rodina vznikala současně se školou či alespoň s rozšířeným zvykem vychovávat děti ve škole.“ (Ariès 1960 in de Singly, 1999, s. 22). Sice škola dítě prostorově oddalovala od jeho rodiny, ale ta se s ním právě díky tomu začala více emocionálně sblížovat.

4 Proměny konceptu lásky a změna sexuality

Giddens a Sutton (2013) tvrdí, že v předmoderní Evropě se manželství uzavírala hlavně kvůli majetkovému uspořádání. Jeho náplní byla především výchova dětí a později (po prožití společných chvil a vedení domácnosti) se případně dostavila láska.

Giddens (2012) se ve své knize Proměna intimity zabývá rolí sexuality a lásky v manželstvích v postupu času. Pro nižší chudé vrstvy obyvatel v 17. století znamenal

sňatek organizaci zemědělské práce. Lidé dřeli od rána do večera a na nějaké vášně nebyl čas. U manželství těchto vrstev bylo pohlazení, nebo jiné vyjádření náklonnosti viděno jen výjimečně. U mužů často docházelo k mimomanželskému styku. Giddens (2012) dále vysvětluje, že u žen bylo toto chování tolerováno jen u vyšších aristokratických kruhů. Tyto ženy měly možnost usilovat o vlastní sexuální rozkoš i když se většinou odehrávala mimo manželství.

Romantická láska se začala objevovat koncem osmnáctého století a vyvěrala z křesťanských morálních hodnot. „Komplex idejí souvisejících s romantickou láskou poprvé spojil lásku se svobodou a obojí pojal jako normativně žádoucí stav.“ (Giddens, 2012, s. 50) Vášně odjakživa osvobozovala, jenže pouze z toho důvodu, že se vymykala rutině. Idea romantické lásky skýtá vazby se svobodou i seberealizací. „V romantickém milostném vztahu má prvek kultivované lásky tendenci převážit nad sexuální vášní.“ (Giddens, 2012, s. 51) Romantické ideje Giddens (2012) připisuje zásluhy za společenské změny. Lidé začali vnímat tento druh lásky jako klíč k otevřené budoucnosti a zároveň jim poskytovala psychické bezpečí.

Dříve bylo manželství jediným východiskem pro ženy, které chtěly odejít od rodiny a začít se „stavět na vlastní nohy“. I v současnosti stále mnoho žen vidí odchod od rodičů jako podnět k vytvoření nového vztahu. Giddens (2012) ve své knize mluví o výzkumu Hancockové, který prováděla na konci 80. let. Zkoumala životní historii žen ve věku 30-75 let. Mnoho z těchto žen se snažilo nežít pouze život omezený v domácnosti. Vidí manželství jako možnost si prokázat vyšší míru autonomie. Dle Hamplové a spol. (2003) byly do 80. let v Československu tradicí brzké sňatky. Pak v devadesátých letech prudce sňatečnost klesla a začala se praktikovat nesezdaná soužití.

Dnešní rozcházející se, nestálá společnost je důsledkem tzv. spolu plynoucí lásky. Je to aktivní a podmiňovaný druh lásky. Na rozdíl od romantické lásky je genderově vyrovnanější. Romantická láska naproti tomu je mocensky nesouměrná. Sice povinnost lásky byla mezi manželi vzájemná, ale žena měla tu povinnost o ni pečovat a udržovat ji. Idea romantické lásky brala ženu v domácnosti jako podřízenou a separovanou od okolního světa. Zároveň ale tyto poznatky poukazovaly na ženskou moc v tom smyslu, že i když trpí jistou deprivací, zachovává si autonomii. „Spolu plynoucí láska předpokládá vyrovnanost mezi emočním dáváním a bráním, a čím větší rovnosti tohoto druhu je

v daném vztahu dosaženo, tím více se blíží prototypu čistého vztahu.“ (Giddens, 2012, s. 72) Dle Giddense a Suttona (2013) v moderních společnostech spolu plynoucí láska nahradila tu romantickou. Stává se ideálem ve společnosti v době, kdy mají obě pohlaví stejnou možnost rozvíjet svou sexualitu. Od romantické lásky se liší také tím, že nemusí být nutně sexuálně monogamní. „... podobně jako čistý vztah obecně není ani spolu plynoucí láska v žádném specifickém vztahu k heterosexuality.“ (Giddens, 2012: 73)

Není tomu dlouho, co se začalo užívat pojmu „vztah“. Je to čisté a dlouhodobé spojení s druhým člověkem. Giddens (2012) tento termín nahrazuje termínem „čistý vztah“. „Odkazuje k situaci, kdy do vztahu lidé vstupují pro vztah sám, pro to, co mohou oba ze svého spojení získat; a trvá jen potud, pokud jsou oba přesvědčeni, že jim skýtá dost uspokojení na to, aby v něm chtěli setrvávat.“ (Giddens, 2012, s. 61) Giddens a Sutton (2013) tvrdí, že je udržován, dokud v něm oba partneři spatřují určité výhody a dokud jsou k sobě partneři otevření a navzájem si sdělují své obavy a požadavky. Čistý vztah i spolu plynoucí láska se objevují i jinde než v oblasti heterosexuálního partnerství (Giddens 2012). Často se stává, že když si partneři vztah správně vyjednávají, tak stejnopohlavní páry se k čistému vztahu přibližují více než ty heterosexuální (Giddens a Sutton, 2013).

5 Postoje mladých lidí k manželství

Sociologická encyklopedie definuje pojem postoj jako „... relativně ustálený sklon jedince chovat se v určité situaci určitým způsobem, příp. reagovat pozitivně nebo negativně na podněty s takovou situací spjaté.“ (Sociologická encyklopedie) Postoje se utváří během uspokojování potřeb člověka. „(Postoj – pozn. autorky) (j)e reziduem opakovaných odpovědí na podněty stejného typu a jejich psych. integrace, reaktivací dřívějších rozhodnutí jedince a predispozicí k další aktivaci určitých *motivů*.“ (Sociologická encyklopedie; zvýraznění v originále) Nepředstavuje formu nějakého chování.

Průzkum z roku 2018 (Jing Song a Weiwen Lai, 2021) zjišťoval, jaké jsou postoje lidí k manželství a nesezdanému soužití v Číně. Byl kombinován kvantitativní průzkum s hloubkovými rozhovory. Kvantitativního průzkumu se účastnilo 4 127 respondentů –

– z toho 70 % jich bylo single, 25,8 % jich žilo v manželství a 4,3 % žilo v nesezdaném soužití. Hlubkové rozhovory byly provedeny s 22 lidmi (šlo o partnery, kteří spolu žijí v nesezdaném soužití). Ve 14 párech byl dotazován jen jeden z partnerů a v ostatních 4 párech byli zodpovídáni oba partneři. Dotazovaní se narodili v 80. a 90. letech. 53,2 % žen a 31 % mužů považuje za žádoucí zkusit společné soužití před svatbou. Se společným soužitím souhlasili také častěji vzdělanější respondenti a ti, jejichž rodiče měli vysokoškolské vzdělání. 36,2 % respondentů v dotazníku souhlasilo s tím, že není nutné, aby spolu žijící páry vstupovaly do manželství. 33,7 % s tvrzením nesouhlasilo a 30,1 % mělo neutrální názor. Zde měly ženy liberálnější postoje – souhlasilo s tím 51,7 % žen a 27,1 % mužů. Vzdělanější jedinci měli častěji kladný názor. Díky tomuto průzkumu také víme, že starší respondenti byli častěji toho názoru, že by společné soužití mělo vést k manželství. Respondenti žijící v manželství mají častěji (než respondenti svobodní) názor takový, že společné soužití nemusí vést k manželství.

Osm ze čtrnácti respondentek uvedlo, že s partnerem spolu pouze žijí a závazek se snaží minimalizovat. Vnímaly jejich soužití jako nezávislé na manželství a svůj vztah vnímaly jako nejistý. U respondentek s chudým rodinným prostředím byla zaznamenána výrazná touha správně se pro manželství rozhodnout z důvodu obav z partnerova ekonomického postavení. Spousta žen si také stěžovala na rozložení domácích povinností mezi partnery a obávala se toho, že kdyby uzavřely manželství, bylo by to horší. Čtyři ze čtrnácti respondentek popisovaly svůj vztah jako manželství na zkoušku a celkem dvě jako předstupeň manželství. Některé z nich řekly, že cítí tlak k tomu vdát se brzy. Jiné zase společné soužití využívaly k tomu důkladně poznat svůj protějšek. Ženy, které soužití braly jako předstupeň manželství, si také uvědomovaly zvyšující se nerovnosti s postupem vztahu.

Nehledě na kategorii soužití, každá jedna žena vnímala manželství jako velmi vážnou a zásadní věc. První kategorie žen („jen s partnerem žijí“) neměly nijak velké plány, spíše braly společné soužití jako možnost správně se rozhodnout. Další kategorii žen („manželství na zkoušku“, „předstupeň manželství“) více záleželo na tom, kam jejich soužití s partnerem povede. Zčásti kvůli společenským očekáváním ohledně jejich rodinných povinností - na sňatkovém trhu převládají genderová očekávání oceňující krásu a schopnost správně plnit domácí povinnosti u žen. Tato genderová očekávání nepředčí ani ženská úspěšnost v zaměstnání. A jelikož s věkem ženská krása klesá a očekává se od

nich, že obětují svůj seberozvoj pro mateřské a domácí povinnosti, znamená sňatek také snížení hodnoty žen. A zčásti se také bojí o dostatečné zabezpečení a citové zázemí.

Matějů a spol. (2017) se zabývali tím, proč si někteří vybírají možnost brzy vstoupit do manželství a někteří nikoliv. Někteří mladí vnímají pravidelný sex, děti a jiné výhody, které skýtá manželství, jako velmi důležité, a proto manželství uzavřou v brzkém věku. Pro jiné jsou zase významné výhody, které skýtá svobodný život. Časem se tyto hodnoty samozřejmě mění. „Někdo zjistí, že počet příležitostí k uspokojování potřeb mimo manželství se snižuje.“ (Matějů et al., 2017: 58) Jiný zase potřebuje pocit, že na těhotenství už zbývá pár let a tím se pro něj hodnota rodičovství zvýší. Ať je ten důvod jakýkoli, většinou platí, že se postupem času u každého hodnota manželství zvyšuje (Becker, 1991 in Matějů et al., 2017).

Dle Fialové a spol. (2000) může oddalování manželského svazku vyplývat z vysokých nároků na finanční zajištění rodiny, nebo také z obtížného hledání partnera kvůli upřednostňování vlastních zájmů. Také je spousta aktivit a možností, které získávají před manželstvím a rodičovstvím přednost. Tím se postupně posouvá plán založení rodiny do vyššího věku.

6 Alternativní formy rodin

Je viditelný konflikt mezi diskurzí šířící nukleární rodinu jako jasnou normu, a lidmi, kteří praktikují alternativní formy rodiny (Chambers, 2012 in Giddens, Sutton, 2013). Od konce 60. let se rodiny začaly měnit na mnohem rozmanitější formy díky globalizaci (Goode, 1963 in Giddens, Sutton, 2013). De Singly (1999) také tvrdí, že se zvyšují požadavky osobní autonomie. Čím dál tím častěji lidé odmítají role manžela a manželky přímo zavržením manželství, anebo kritikou dělby rolí mezi partnery. Význačná je také menší závislost jedinců na druhých osobách. „Rozšíření námezdní práce paradoxně modifikuje vztahy rodinné reprodukce.“ (de Singly, 1999, s. 105)

Nelze se vrátit ke staré tradiční rodině, protože společenské změny jsou pokročilé a nejde je jen tak zamítnout. Existuje spousta různých forem rodin – heterosexuální rodiny, rodiny stejného pohlaví, rodiny s jedním rodičem... Proto by se nemělo používat slovo rodina, ale množný tvar „rodiny“ (Giddens a Sutton, 2013).

6.1 Nesezdané soužití

Do pojmu nesezdaného soužití jsou zahrnovány všechny formy společného soužití kromě legálního svazku. Fialová a spol. (2000) píše, že se nesezdané soužití v západoevropských zemích rozšiřovalo zejména z vysokoškolských kruhů. Tím pádem se očekávalo, že zde to bude podobné, což se ale nepotvrdilo. Jako rozdíl mezi nesezdaným soužitím a manželstvím můžeme uvést ten, že nesezdané soužití je mnohem méně stabilní (Popenoe, 1987, LeBourdais, 2003 in Chaloupková, Šalamounová, 2004). Je až čtyřikrát vyšší pravděpodobnost, že se vztah rozpadne, na rozdíl od manželských párů (Giddens a Sutton, 2013).

Van de Kaa (1987, in Zaidi, Morgan, 2017) tvrdil, že se při druhém demografickém přechodu snížil průměrný věk prvního sexuálního styku. Také se snížil věk při vstupu do manželství, protože pro to, aby spolu partneři mohli praktikovat sexuální aktivity, bylo společensky požadováno manželství. Dále popisuje, jak následný nástup antikoncepčních technologií při druhém demografickém přechodu oslabil vazbu mezi manželstvím a plozením dětí, a hlavně se zasloužil o oddělení sexuální aktivity od plození dětí, což znamenalo pokles sňatků a nárůst nesezdaných soužití. Postupně odpadal i tlak na uzavření sňatku v době početí prvního potomka.

Druhý demografický přechod se zasloužil o to, že nesezdaná soužití se stávají konečnou vrcholovou fází (posledním stupněm partnerství). Di Giulio a spol. (2019) tvrdí, že ve společnosti začaly panovat rozdílné hodnoty a postoje, které se zasloužily o pluralizaci rodinného života. Také popisují, že se tato nesezdaná soužití od manželství nijak moc neliší. V zemích severní a západní Evropy se nesezdané soužití začalo rozvíjet v 70. letech 20. století. Postupem času začalo být společností schvalováno a přijímáno. Jižní Evropa ale zaostávala a stále tam nemanželské soužití není tak častý jev.

Di Giulio a spol. (2019) se věnují rozšíření nesezdaného soužití. Od druhého demografického přechodu se očekávalo, že se rozšíří individualizace díky ekonomickým a kulturním změnám. Tím pádem se mělo nesezdané soužití rozšířit ve všech průmyslových zemích. Rozdíly v počtu osob v nesezdaných soužitích mezi různými státy

se příkládají k tomu, že tento demografický přechod měl všude odlišnou rychlost. Spousta autorů také uvádí, že na východě Evropy došlo k velkému nárůstu nemanželské plodnosti.

Každá země má odlišné kulturní vzorce. Tyto kulturní modely se pak přenášejí z generace na generaci. Například v zemích středomořských jsou rodinné vazby zásadní, a proto mohou mít na rozhodování potomků větší vliv. Velice záleží i na místní politice. Ta může motivovat, anebo naopak demotivovat k určitým typům soužití. V západoevropských zemích se tato politika různí, a proto se liší i společenský význam těchto soužití (Di Giulio et al., 2019).

Di Giulio a spol. (2019) tvrdí, že zaznamenali obecný trend klesajícího společného soužití jako předmanželské zkušenosti. Dále pravděpodobnost, že po nějakém čase po společném soužití bude následovat sňatek, se snižuje ve všech zemích. Nastoupil nárůst nesezdaného soužití jako alternativy manželství, což nám napovídá, že celkově toto soužití začalo být chápáno jako stabilní svazek. I přes tento trend samozřejmě existují jisté lokální rozdíly mezi zeměmi. Jako například ve Spojených státech byla zaznamenána vyšší míra nestability u osob žijících v nesezdaných soužitích. Čím více se rozšiřuje trend partnerského soužití, tím pravděpodobnější bude i rozšíření soužití jako alternativy manželství a stabilního soužití bez dětí.

Jako jeden z důvodů, který přiměje jedince dát přednost neformálnímu svazku, je ten, že očekává, že bude rozchod v tomto případě jednodušší (Fialová et al., 2000). Což by také mohlo znamenat, že jedinec nebere vztah zcela vážně a v dlouhodobém horizontu s ním nepočítá. Ženy také očekávají větší rovnost mezi partnery, což se týče například domácích prací (Chaloupková a Šalamounová, 2004). V nesezdaném soužití vidí mladí lidé výhody také v tom, že se nemusí vzdávat společného života, ale ani nejsou dlouhodobě zavázáni jeden druhému. Také se toho jedinec o partnerovi více dozví, což pomáhá ve volbě, zda chce s daným člověkem natrvalo vstoupit do manželství (Oppenheimerová in Hamplová et al., 2003).

7 Genderová socializace

Dalším tématem je proces socializace, který také hraje roli v učení se ženským a mužským rolím v životě. Sociální role je jednání, které okolí od jedince v jistých situacích

očekává. „Obecné sociokulturně podmíněné požadavky a normy chování určují, co je v dané společnosti považováno z tohoto hlediska za přiměřené.“ (Vágnerová, 2005 in Valchářová, 2010, s. 38) Přizpůsobením se modálnímu vymezení genderové role napomáhá zapadnutí do společnosti. Modely vyžadovaného chování daných rolí zveřejňují i média, která mají na společnost, jak víme, obrovský vliv. Oakleyová (2000 in Valchářová, 2010) vysvětluje, že existuje množství důkazů, které napovídá, že gender bychom neměli chápat jako něco biologicky daného a že vztah mezi genderem a pohlavím není přirozený, ale je dán kulturou.

„Hlavní význam biologického pohlaví pro určení sociální role spočívá v tom, že pohlaví představuje univerzální a jasné dělítko, na němž jsou založeny všechny ostatní odlišnosti.“ (Valchářová, 2010, s. 15) Dá se říct, že jisté sféry života jsou rozdělené na ženské a mužské. Genderové role jsou stereotypně určené a jsou předávány a zachovávány díky procesu socializace (Gender, rovné příležitosti a výzkum, 1/2000, in Valchářová, 2010).

Opět uvádím tvrzení Giddense (1997), který se tématu genderové socializace rozsáhle věnoval. Víme, že od narození se matky chovají jinak k děvčatům a jinak ke chlapcům, i když si častokrát myslí, že se k oběma pohlavím chovají stejně. „Jeden pokus sledoval reakce šesti mladých maminek na šestiměsíční dítě jménem Beth (= Elizabeth). Většinou se na ni usmívaly a dávaly jí na hraní panenky. Připadala jim ‚roztomilá‘ a její pláč ‚jemňounký‘. Reakce druhé skupiny matek na dítě stejného věku jménem Adam byla výrazně odlišná. Tomuto dítěti nejčastěji nabízely vláčky nebo jiné ‚chlapecké hračky‘. Ve skutečnosti šlo o jedno a totéž dítě, oblečené v různých šatech.“ (Willová et al., 1976 in Giddens, 1997, s. 69)

Giddens (1997) také připomíná, že od malička dětské hračky, nebo dětské televizní seriály konstruují a zdůrazňují rozdíly mezi mužskou a ženskou rolí. V hračkářství je často zdůrazněna chlapecká a dívčí sekce hraček. Karsten (2006 in Valchářová, 2010) zase vyjmenovává oblasti, kde jsou výrazně patrné pohlavně specifické znaky chování rodičů vůči svým dětem – v oblékání, zařizení pokojíků a v zájmech a činnostech, které s nimi podnikají.

Lenore Weitzmanová provedla analýzu předškolních knížek – věnovala se rozdílům ženských a mužských rolí. Rozdíly, které našla, byly opravdu zásadní. „Mužské postavy

sehrávaly v pohádkách a obrázkových knížkách daleko významnější roli než ženské; poměr mezi oběma byl 11:1...“ (Giddens, 1997, s. 70) Chlapci také prožívali různá dobrodružství ve světě. Byli nezávislí. Ženské postavy byly pasivní a fungovaly hlavně doma. Jejich činností byly hlavně domácí práce a čekání na svého muže. Těmito rozdíly vlastně žijeme každý den. Tyto normy vytváříme pomocí daných sociálních interakcí sami.

Kubátová (2010) také připomíná odlišnosti ve výchově. Například chlapci jsou od mala vedeni k větší nezávislosti. Rodiče jim méně často nabízejí pomoc s úkoly. Také jim je dáváno více svobody než dívkám. Výchova v chlapcích podněcuje více odvahy a méně strachu z neznámého a také méně pasivity. Ideál ženskosti je zase zakotven v mezilidských vztazích, citovém poutu a rodinném zázemí. U výchovy žen je zakořeněna norma, která zdůrazňuje mateřství, vztahy a rodinu. Mateřství je ta stránka, která ženu spojuje právě se soukromou sférou, a soutěživost a agresivita jsou zase stránky spojující muže se sférou veřejnou. „Přestože si v moderních společnostech i dívky stále více osvojují hodnoty soutěživosti, nelze říci, že by moderní společnost směřovala k jednotnému socializačnímu modelu.“ (Kubátová, 2010, s. 234) Dle Lipovetského (2000) dělba soukromých i veřejných rolí trvá stále. Je ale otevřenější.

Základy genderové identity se vytváří díky tomu, že dítě od malička vidí reprezentanty obou identit, mužské i ženské. Tímto směrem, dle svého pohlaví, jsou také vychováváni. Dítě, které si začne uvědomovat své pohlaví, začne napodobovat osobu stejného pohlaví ve svém blízkém okolí (nejčastěji sourozence nebo rodiče) (Vágnerová, 2005 in Valchářová, 2010). Dle Valchářové (2010) má zvláště u malých dětí velký vliv na utváření genderových rolí také televize. Děti televizi v dnešní době sledují opravdu často a jejich chování samo o sobě ještě není ustanovené. Postavy stejného pohlaví se stávají jejich vzory. Začnou jejich chování napodobovat i když třeba není v souladu s tradičními stereotypy.

8 Genderové stereotypy v domácnosti a zaměstnání

Valchářová (2010) vysvětluje, že si od raného dětství přebíráme genderové stereotypy a vědomě i nevědomě přijímáme určité role. „Dnes se již sice neříká, že ženy nemohou

zastávat důležitější sociální pozice proto, že jsou od přírody slabé a že vzhledem k tomu, že jejich tělo je předurčeno k mateřství, nemohou být ničím jiným než matkami. Oproti tomu se běžně argumentuje tím, že žena rodí a kojí děti, a proto má lepší předpoklady o ně pečovat, což jako by automaticky znamenalo, že o ně bude pečovat primárně ona po celé jejich dětství a navíc bude pečovat o domácnost i o manžela.“ (Radimská, 2004, s. 3) Proto se říká, že matky musí pracovat na dvojí směnu: v práci i doma. Přitom to, že doma mají většinu věcí na starosti ony, znevýhodňuje výkon v jejich profesní doméně. Beck (1995 in Radimská, 2004) tvrdí, že naše průmyslová společnost od jednoho z partnerské dvojice očekává kompetitivitu a od druhého obětování vlastních zájmů pro ostatní.

Dělbou domácích prací je v naší společnosti vnímána jako soukromý problém týkající se pouze dané rodiny. Toto rozdělení povinností má dopad na jedincovu seberealizaci v zaměstnání. Někteří muži ve své partnerce často vidí osobu výhradně zodpovědnou za péči a chod domácnosti. Reálně není častým jevem rovné rozdělení rolí v rodinách (Maříková, 2000 in Valchářová, 2010).

Radimská (2004) tvrdí, že vdané ženy sdílí status vlastních manželů, ale často pro manželství obětují svou nezávislost. Do manžela investují jisté zdroje. Kapitál, který ženy mají, velmi závisí na setrvávajícím manželství. Když rodina drží tradiční rozdělení rolí, často žena svou kariéru podřizuje rodině a tím pádem také napomáhá partnerovu kariérnímu vzrůstu. Jakmile dojde k rozvodu, ekonomické postavení, které zajišťoval manžel, žena ztratí a tím také již zmíněné zdroje, které obětovala partnerovu úspěchu v práci. Radimská (2004) tímto vysvětluje, že žena je i v dnešní době nucena zastat většinu domácích a výchovných prací, a ještě k tomu fungovat v zaměstnání. U většiny mužů platí, že si myslí, že mohou mít velkou, šťastnou, spokojenou rodinu a zároveň kariérní rozvoj, a to také mohou, ale jen v případě, že to nebude mít jejich partnerka. Ano, muži sice souhlasí s rovnou dělbou rolí v domácnosti, ale zároveň stále doufají v to, že u nich bude stále platit to, že oni budou mít volné působení hlavně v práci a jejich partnerka vše obětuje pro ně a děti.

9 Feministický pohled na péči o domácnost a rodinu

Feministické přístupy se zabývají ženskými zkušenostmi v domácí sféře. Zásadně podpořily vyvážené vnímání instituce rodiny a rodinného života. Ukazuje se také, že reálný život rodiny je odlišný od normativních ideálů (Giddens a Sutton, 2013).

Chaloupková a Šalamounová (2004) vysvětlují, že tradiční model rodiny zastává primární ženskou odpovědnost za péči o děti a celkově rodinu a domácnost, a dle něho by měla pro ženu být rodinná sféra prioritní. Profesionální dráha v životě ženy u tohoto modelu nehraje tak výraznou roli. Obecně se názory podporující tradiční pojetí rolí v rodině nevyklučují s názory na podporu žen v zaměstnání a větší zapojení mužů v rodinné sféře.

I když v dnešní době je již zásadně větší počet žen v zaměstnání, i tak je na nich pečovat o domácnost a mají výrazně méně volného času než jejich partneři (Sullivan, 1997; de Vaus, 2008 in Giddens, Sutton, 2013). Existují očekávání, že pro ženu bude práce stát až na druhém místě. Že péče o děti je její biologická přirozená funkce. V dnešní době, kdy jsou ženy také v zaměstnání, by se dle Cromptona (2006 in Giddens, Sutton, 2013) měli muži začít podobat ženám v kombinování zaměstnání a péče o děti. To, že péče o domácnost je stále hlavně ženskou povinností, může mít vysvětlení takové, že je to jistá výměna za mužskou ekonomickou podporu. Ženy obecně vydělávají méně než muži, a to vyústilo v jejich ekonomickou závislost na svých partnerech (Giddens a Sutton, 2013).

Výzkum z USA (Gallup 2019 in Brennan, 2020), kterého se účastnily páry sezené a páry žijící v nesezeném soužití (v obou případech ale heterosexuální) potvrdil, že role jsou stále rozdělovány spíše tradičním způsobem. Věci, za které zodpovídají v domácnosti spíše muži, je třeba pořádek v autě (z 69 %) a zahradní práce (z 59 %). Žena většinou uklízí (51 %), vaří (51 %) a pere prádlo (58 %). Překvapující zjištění je, že pouze v 17ti procentech domácností má na starosti přípravu jídla muž. Denní péči o děti praktikují muži pouze ze 7 %. Výzkum zkoumal i vývoj v čase. Například kolem roku 1996 připravovali muži jídlo jen v 9 % domácnostech. Dnes už v 17 %. Placení účtů muži se ale nijak moc neposunulo. V roce 1996 platili v 30 % domácností muži, dnes v 34 %. Když jde o rozdělení rolí dle toho, v jakém věku partneři jsou, výrazný rozdíl vidíme v placení účtů za domácnost. Nejvyváženější role v této povinnosti vidíme u partnerů mezi 18-34 lety, kdy 39 % vypovědělo, že se o tuto povinnost mezi sebou dělí. Dalších 36 % vypovědělo, že je za to odpovědný spíše muž. U párů věkové skupiny 35-54 let

36 % vypovědělo, že odpovědnost za tuto práci je na mužově straně a 35 % řeklo, že je to ženská záležitost. Nakonec partneři starší 55 let uvedli z 44 %, že je to spíše práce ženy.

10 Vlivy na budoucí očekávání od partnerského života

10.1 Vliv genderu a socializace na očekávání od partnerského života

„Gender můžeme chápat jako sociálně a kulturně vytvořené představy o rozdílech mezi muži a ženami, mocenských vztazích a nerovnostech, které strukturují reprodukci těchto rozdílů v institucionalizovaných rutinách, praktikách společnosti.“ (Tesařová, Lišková, 2002 in Kubová, 2008) A výsledkem genderové socializace je unikátní mužská či ženská identita.

Kubová (2008) vysvětluje, že ženy jsou často nuceny opravdu zabojet a obhájit si to, co si v životě opravdu přejí. Musí své kvality ukazovat mnohem více než muži. Toto úsilí se může dostat až do bodu, kdy to žena vzdá. Ženy, které jsou více průbojné a vytrvalejší si stojí za svým muže často vyděsí a je pro ně těžké najít si partnera sobě rovného. Proto se často stane, že sleví ze svých nároků a vysněného obrazu života a přehlídí nepříjemné věci, které jim vadí, aby ve svém partnerství nezačínaly konflikty.

Kubová (2008) dále popisuje, jak mají malé dívky od malička na očích jistá schémata rozdělení rolí v domácnosti. I když si je spousta žen vědoma toho, že by tato schémata byla pro ně opravdu nevýhodná, i tak je poté často napodobují, protože je mají osvojené. U dívek jsou od malička rozvíjeny schopnosti k tomu, aby uměly vykonávat práce v domácnosti. Kdyby se malý chlapec zajímal o domácí práce, bylo by to z pohledu genderových stereotypů a tradičního rozdělení rolí v domácnostech podivné. To potvrzuje, že nějaká stereotypní genderově zaměřená výchova odjakživa funguje. To všechno ovlivňuje chápání mužské a ženské role v naší dospělosti. Na ženu padá v průměru tři a půl hodinová „směna“ domácích prací denně. Žena působící pouze v domácnosti může najít stejné naplnění jako žena pracovní vyčerpaná. Hlavní je, že tento styl života je její volba, nikoliv partnerova.

Média jsou platformou silně ovlivňující postoje široké společnosti. „Reklama v médiích je zárukou transportu požadovaného sdělení nejširším masám lidí. Mediální reklamy v

dnešní podobě velmi často balancují na hranici genderových stereotypů až diskriminačních praktik, což vede k vytvoření či upevnování mylného chápání mužské či ženské role.“ (Kubová, 2008, s. 23) Média vykreslují ženu dvěma nejčastějšími způsoby – sex symbol, nebo ženu manželku starající se o svého manžela a děti. V reklamách, kde se vyskytují ženy, je často cítit sexuální podtext i když samotný prezentující výrobek nemá se ženami nic společného. Muži zase v reklamách rozdávají rady anebo na něco upozorňují, ale také nejsou prezentováni realisticky.

10.2 Vliv rodinného prostředí na očekávání od partnerského života

Manting (1994 in Hamplová et al., 2003) tvrdí, že velikost původní rodiny má dopad na život jedince. Dle něj je velikost rodiny jasný indikátor toho, kolik energie a financí jsou rodiče schopni dětem věnovat. Předpokládá, že jedinci pocházející z malých rodin jsou od mala vedeni k tomu spíše vkládat své úsilí do jiných segmentů života, jako je práce a vzdělání a brzké sňatky pro ně nejsou tak pravděpodobné. „Tato tendence může být v českém případě posílena i skutečností, že velké rodiny jsou převážně rodiny s náboženskou orientací, ve kterých lze očekávat silnější prorodinnou orientaci.“ (Manting, 1994 in Hamplová et al., 2003, s. 22) Proto Hamplová a spol. předpokládají, že lidé pocházející z malých rodin mají menší vyhlídky na partnerské svazky.

Fialová a spol. (2000) uvádí, že ideální počet dětí souvisí s počtem sourozenců dané ženy. Čím vyšší počet sourozenců měla v časech dospívání, tím více chce dětí. Také píše, že například ženy z úplné rodiny, které celé své dospívání žily s oběma rodiči, dávají vyšší význam vychování svého partnera než ženy vyrůstající v neúplné rodině. Dále ženy, které zažily rozvod svých rodičů, přikládají vychování svého budoucího partnera menší důležitost než ty, které tuto událost v dětství neprožily. Potvrdilo se tedy, že výchova a rodinné prostředí má vliv na celkovou představu rodinného života a budoucího partnera. Ovlivňuje to, jak velký význam lidé této problematice přikládají.

10.3 Vliv vzdělání na očekávání od partnerského života

„Vzdělání je oficiálním a sociálně uznávaným měřítkem kulturního kapitálu (Bourdieu, 1986 in Hamplová et al., 2003, s. 7) a jako takové ovlivňuje jak ekonomický potenciál

člověka, tak jeho kulturní a hodnotovou orientaci.“ (Hamplová et al., 2003, s. 7) Samozřejmě ovlivňuje také jedincův partnerský život – volbu partnera, sňatkový věk a samozřejmě věk založení rodiny. Se vstupem do manželství či rodičovstvím vzdělání souvisí v tom smyslu, že aby člověk patřičné úrovně vzdělání dosáhl, musí do té školy nějaký čas docházet. Pro zakončení vyššího vzdělání je tato doba samozřejmě delší. Proto s tím má školní docházka velkou spojitost. Škola je překážkou jak z té ekonomické stránky, kdy je daný člověk stále závislý na svých rodičích, ale i z té normativní, kdy se očekává, že je člověk způsobilý na založení vlastní domácnosti až po skončení studia. Autorky dále popisují, že role, kterou člověk v manželství či rodičovství zastává, spotřebovává spoustu energie i času. To samé můžeme říci o vzdělávání. Proto to můžeme spatřovat jako jistou překážku.

Možný (2011) píše, že dřívější uzavření sňatku převládá u nižších tříd. Vyšší vrstvy obyvatel se žení či vdávají zpravidla později. Vliv na tuto skutečnost má samozřejmě u vyšších tříd studování vysoké školy a antikoncepce, díky které nemusí docházet k uzavření svazku z důvodu neplánovaného otěhotnění.

Vzdělání je důležitým faktorem v otázce párování. Katrňák (2008) píše, že přibližně 60 % manželství u nás se skládá z dvojic se stejným vzděláním. „Vysokoškoláci v partnerských preferencích častěji akcentují právě inteligenci, naopak pro lidi s nižším vzděláním je důležitější majetek a dobrá finanční situace.“ (Vymětalová, 2000 in Šetinová, Klímová Chaloupková, 2019, s. 166) Výzkumy ze zahraničí dokládají fakta, že i při online seznamování se lidé přiklánějí k protějškům se stejnou úrovní vzdělání (Skopek, Schulz, Blossfeld, 2011 in Šetinová, Klímová Chaloupková, 2019).

11 Očekávané rysy partnera

„Preference vlastností (potenciálního) životního partnera významným způsobem souvisejí se základními socio-demografickými charakteristikami každého jedince (věkem, sociálním postavením, ekonomickou situací), avšak zároveň jsou i odrazem konkrétního historického kontextu, v němž se daná společnost nachází.“ (Fialová et al., 2000, s. 100) Matějíř a spol. (2017) se zabývali tím, jaké požadavky ženy na své budoucí partnery kladou. U mužů jsou nejvíce požadované příjmy. Jistým způsobem i atraktivita

a patrně i inteligence. Bohatší muži mají větší šanci najít si partnerku a případně uzavřít sňatek. Zkoumání partnerských preferencí se v této době obvykle provádí dotazníkovým šetřením na preferované vlastnosti partnera a také pomocí seznamovacích webů.

Šetinová a Klímová Chaloupková (2019) zveřejňují výsledky výzkumu na středoškolské populaci a píšou, že téměř každý hledá u svého protějšku nějakou fyzickou přitažlivost. Zároveň aby byl partner zodpovědný a poctivý. Samozřejmě ale preference se v mládí mohou často měnit průběhem získávání nových životních zkušeností. Výzkum potvrdil také fakt, že inteligentnější lidé více tíhnou k lidem podobného vzdělání a schopností. Ti respondenti, kteří dosáhli v testu obecných studijních předpokladů nejvyššího bodového hodnocení mají prý o 30 % větší předpoklady k tomu hodnotit inteligenci svého protějšku jako velice zásadní charakteristiku než ti, kteří dosáhli naopak nejnižšího bodového hodnocení. Roli v preferencích může určitě sehrát i subjektivní vnímání vlastní inteligence. Pro jednotlivce s vysokými výsledky v testech je důležitější vzájemná souhra v politických názorech než například partnerovo finanční zabezpečení. Vysvětlení může být takové, že výše inteligentní lidé hledají ve svém partnerovi spíše nějakou seberealizaci a intelektuální souznění. Zatímco méně inteligentní lidé mohou vzájemný vztah brát častěji jako jim užitečný.

Autorky také zmiňují, že mladí lidé preferující manželství oproti nesezdanému soužití mají větší šance na to, že budou od svého partnera očekávat hlavně zodpovědnost a schopnost výpomoci v domácnosti. Pro ženy upřednostňující manželství je více důležité finanční zabezpečení ze strany partnera.

Lidé uzavírají manželství kvůli lásce, také se rozvádějí kvůli lásce a stále dokola něco očekávají a zkoušejí nové vztahy. To nám ukazuje, jak velké napětí mezi oběma pohlavími probíhá, ale stále je velká možnost najít naplňující vztah. Za dobrý vztah je považováno otevřené komunikování s tím druhým, citová otevřenost a intimita (Giddens a Sutton, 2013).

Ve studii z roku 2011 dospělí hodnotili svůj romantický vztah a zároveň ho porovnávali se svými očekáváním od vztahu s partnerem. Ti, co hodnotili svůj vztah jako dobrý, připisovali zásluhu vnitřním faktorům, což je například vášeň a láska, a kontrolovatelným faktorům – například efektivní komunikace. Na druhou stranu ti, co hodnotili svůj vztah

jako špatný, toto připisovali nedůvěryhodnosti partnera, nedostatku vášně, neupřímnosti a nedostatku lásky (Stephanou, 2012).

12 Rodičovství

Hamplová a spol. (2003) píše, že ženy začínají plánovat rodinu zhruba mezi 18–29 rokem. Zajímavá jsou očekávání, která v té době měly, v porovnání s jejich reálnou plodností. Protože tato očekávání se s věkem žen dramaticky měnila. Poměrně často v tomto věku vysokoškolačky plánovaly tři děti. Ovšem postupem času s věkem se očekávání měnila a plánovaný počet dětí klesal. Naopak stoupal počet žen, které preferovaly pouze jedno dítě.

Roku 2020 byly zveřejněny výsledky z šetření Naše rodina, které nám říkají, jaký je pro českou společnost ideální počet dětí v rodině – ze 70 % lidé preferují dvě děti (Slezáková, 2021). Mít děti je samozřejmě pro spoustu lidí závažnější než manželství, jelikož manželství může kdykoliv skončit rozvodem, kdežto rodičovství ne (Fialová et al., 2000).

Základním prvkem rodinných zvyků ovlivněnými tradičním genderovými předpoklady je ten, že ženy daleko častěji, než muži zůstávají s nově narozeným dítětem doma (Bjornberg, 2002 in Giddens, Sutton, 2013). K těmto genderovým očekáváním vede předpoklad, že muži a ženy fungují v různých oblastech života (Giddens a Sutton, 2013).

Radimská (2004) popisuje, že v průběhu druhé poloviny dvacátého století se stala velkým a hlídaným tématem výchova dětí. Vynořila se spousta odborníků na výchovu. Na rodiče (hlavně matky) vznikl nátlak v podobě odborných článků, jak se správně starat o děti a jak by měla vypadat správná výchova. Rodičovství si stále poptává více a více času, psychické zátěže a materiálních prostředků.

13 Reprodukční plány a socioekonomické faktory

Hašková a Pospíšilová (2020) vyjmenovávají spoustu autorů, kteří předpokládají, že ideály každé osoby, reprodukční plány či přání vedou základní spojitost k následnému reprodukčnímu chování. Ale dle Rabušice a Chromkové (2013 in Hašková, Pospíšilová,

2020) zároveň obecně platí, že lidé mají ve skutečnosti méně potomků, než kolik by si v ideálním možném scénáři přáli.

Možný (2011) připomíná, že rodičovství může přijít samovolně. První dítě bývá mnohdy neplánované. Zároveň když už se člověk jednou rozhodne mít dítě, po narození už je toto rozhodnutí nevratné. Dítěte se jen tak zřeknout nelze.

Během těhotenství je ženské tělo fyziologicky připravováno na početí miminka, ale žena sociálně připravována není. Proto početí miminka je bráno jako období velkého zlomu. „Četné... studie ukazují, že pro vzdělanější páry je příchod prvního dítěte spíše obtížnější než pro matky z dělnických rodin: zejména ženy s profesionálními aspiracemi (a vysokými aspiracemi na zvládnutí své mateřské role) pociťují podle amerických výzkumů tento přechod tíživěji.“ (Možný, 2011, s. 154)

Možný (2011) píše, že pravděpodobnost těhotenství před dvacátým rokem života je dvakrát vyšší u nižších tříd oproti těm vyšším. Souvisí to s tím, že v nižších třídách se se sexuálním životem začíná dříve, a navíc v okruhu nižších tříd je nižší využití antikoncepce. V dnešní době obecně více dětí můžeme zaregistrovat u marginalizovaných společenských skupin obyvatel a v nějakých zemích také u těch nejvyšších vrstev. Možný (2011) dokládá také spoustu známých mediálních zahraničních jmen celebrit, které mají čtyři a více dětí.

Dle Možného (2011) má sociální třída a vzdělání vliv na to, zda je otec přítomen u porodu své manželky. Zahraniční výzkumy z osmdesátých let doplňují, že u vyšších vrstev bylo okolo 54 % zúčastněných otců, u nižších stratifikačních vrstev se zúčastněnost pohybovala pouze kolem 16 %.

„Dobrovolná bezdětnost se stala po druhé světové válce, i při všeobecně dostupné i když z dnešního hlediska primitivní antikoncepci, na několik desetiletí zcela okrajovou variantou životní dráhy.“ (Možný, 2011, s. 151) Skoro každá žena, která mohla, děti měla. Výjimkou nebyly rozsáhlé rodiny. Devadesátá léta u nás z hlediska plodnosti žen můžeme charakterizovat jako přelomová. Byl zaznamenán velký pokles úhrnné plodnosti, předmanželských koncepcí a můžeme si všimnout nárůstu mimomanželských porodů (Hamplová et al., 2003).

Nízkou plodnost vysvětluje tzv. teorie individualizace, která ji vysvětluje rozsáhlejšími životními možnostmi pro muže i ženy. „V této perspektivě ‚norma rodičovství‘ oslabuje a rodičovství se stává jednou z možných voleb.“ (van de Kaa, 1996; Surkyn, Lesthaeghe, 2004 in Hašková, Pospíšilová, 2020, s. 137) Dle spousty autorů důvodem nulového reprodukčního plánování je i absence partnera.

Dle Haškové a Pospíšilové (2020) má na rozhodnutí o bezdětnosti i třeba volbu jednoho dítěte vliv socioekonomický status, životní pozice a úroveň, vysoké vzdělání a také zkušenosti s pracovním trhem. Potvrzují, že také lidé bez stálého partnera více přemýšlejí nad bezdětností. Průzkum ukázal, že tento typ lidí má o 3,6krát vyšší šance na plánování života bez dětí než ti se stálým partnerem. Řešily i plánovanou bezdětnost spojenou se vzděláním. Časté plánování bezdětnosti u lidí bez maturitního vzdělání může být vysvětleno limitovanými možnostmi spíše než individualizací.

Gustafsson (2001 in Hašková, Pospíšilová, 2020) se zabývá bezdětností vysokoškolaček. Jeho náhled vysvětluje, že ženy s vysokým vzděláním odkládají životní události jako je ukončení vzdělání a nástup do zaměstnání do pozdější etapy života, a proto i potomstvo plánují déle. Později už může být větší riziko toho, že neotěhotní. Blossfeld a Huinink (1991 in Hašková, Pospíšilová, 2020) ve vysokém vzdělání žen vidí větší ekonomickou nezávislost a autonomní zaměření. Proto tyto ženy zůstávají bezdětné a třeba i svobodné.

Hašková a Pospíšilová (2020) dále píší, že obecně mají vyšší šance na plánovanou bezdětnost lidé starší 30 let. V rozmezí 25 až 40 let to jsou častěji muži. Dále lidé bez maturity. Také ti, kteří hodnotí špatně svůj zdravotní stav a ti, kteří zastávají názor, že život s partnerem bez potomka může člověku přinést stejné potěšení jako život s potomkem. Život ve městech má také vliv na plánování bezdětnosti. „Bezdětnost a rodičovství jedináčka představují odlišné sociální statusy a životní zkušenosti.“ (Hašková a Pospíšilová, 2020, s. 158)

14 Sexualita

Giddens (1997) se zajímá o lidskou sexualitu. Vysvětluje, že lidská sexualita má biologickou podstatu. Navíc nám velí rozmnožovat se, aby se zachoval lidský druh.

Většina lidí ve všech kulturách hledá opačné pohlaví k zakládání citových pout a sexuálnímu uspokojení. Tato heterosexuality je základnou rodiny. V různých kulturách existují různé typy heterosexuálního jednání, což vybízí k tomu se domnívat, že tyto zvyklosti jsou spíše naučené.

Spousta starých kultur podporovala rozvoj povědomí a vnímání sexuality prostřednictvím umění. Až moderní západní společnosti ustanovily vědu o sexu. „K tomu, podle Foucaultova názoru, došlo propojením principu zpovědi s akumulací vědění o sexu.“ (Giddens, 2012, s. 29) Když se u zpovědi jedinec přiznal k nějakému sexuálnímu prohřešku, kněz to následně využil a interpretoval vzhledem k širokému mravnímu rámci.

Dle Foucaulta (in Giddens, 2012) se v 19. století o sexu psalo v různých spisech a lékařských pramenech. Jenže to bylo dostupné jen úzké škále lidí. Navíc do konce 19. století spousta lidí neuměla ani číst. Později se dostali do popředí sexuologové propagující snahu o sexuální rozkoš nutnou jak pro muže, tak pro ženy. Ve 20. století se objevila antikoncepce. „Sexualita se vynořila jako součást postupné emancipace sexu od naléhavosti reprodukce.“ (Giddens, 2012, s. 37) Giddens (2012) poté hovoří o sexuální revoluci, která se odehrávala v 60. a 70. letech 20. století. Nebyl to pouze pokrok v toleranci sexu. Šlo o revoluci v ženské sexuální autonomii.

„Když dnes většina lidí, mužů i žen, vstupuje do manželství, přináší si do něho podstatný fond sexuálních zkušeností a znalostí.“ (Giddens, 2012, s. 21) Už většinou nezahrnuje celý ten proces od stydlivého muchlání k jistějšímu manželskému sexu. Také lidé od manželství očekávají více co se týká sexu než v generacích dřívějších. Pro ženy již je, stejně jako pro muže, dobrý sex základem dobrého manželství.

14.1 Nevěra

Téměř polovina mužů i žen se dopustila nevěry. Přiznali, že rozhodování, zda čin uskuteční či neuskuteční, probíhá na racionální úrovni. Jde o uvědomění si následků, které tento čin jedinci přinese (Adshade, 2013 in Matějů et al., 2017). Samozřejmě pro ženu, která je nezaměstnaná a finančně závislá na manželovi, budou tyto následky daleko horší než pro pracující samostatnou ženu.

Becker (1981, 1991 in Matějů et al., 2017) tvrdí, že pravděpodobnost, že muž bude mít více žen, závisí na jeho sociálním postavení. Dle Charnova (1982 in Matějů et al., 2017) muži požadují sex častěji. Mají výrazně více sexuálních fantazií a například si přejí i více sexuálních partnerek.

Dnes i v dějinách společností je dáno to, že nevěra ze strany muže není odsuzována tak silně jako ta ze strany ženy (Baumeister, Vohs, 2004 in Matějů et al., 2017). Někde byla nevěra ženy trestána usmrcením, jinde zase milenec ženy musel manželovi tento čin kompenzovat materiálními statky (Bullough, Brundage, 1982 in Matějů et al., 2017).

Dle Matějů a spol. (2017) má inteligence jasný vliv na promiskuitu. U mužů je to biologicky daný sklon k potřebě vynaložit co nejvíce kvalitních genů skrz nejrůznější partnerky. Nebo také psychologické přesvědčení, že inteligentní muži mají větší šanci na sexuálním trhu než muži méně inteligentní. U žen vyšší inteligence znamená větší otevřenost změně co se týče sexuality.

15 Metodologie

Pro svůj výzkum jsem zvolila metodu kvalitativních polostrukturovaných rozhovorů a následně provedla kvalitativní analýzu. Pro polostrukturované rozhovory jsem se rozhodla z toho důvodu, aby se rozhovor neupínal k tématům, která nejsou pro můj výzkum relevantní. Abych získala data, o která mi opravdu jde, ale zároveň abych se nemusela striktně držet otázek, které mám připravené a mohla improvizovat, když to situace bude vyžadovat. Tato metoda mi dopomohla k tomu, aby měl rozhovor logický směr a zároveň abych měla jistotu, že jsem pokryla všechna požadovaná témata. Respondentky měly prostor na vyjádření a já jsem se mohla kdykoliv doptat na detaily. Reichel (2009) vysvětluje, že rozhovor je uměle vyvolaná sociální situace. Výzkumník si před takovým polostrukturovaným rozhovorem připraví soubor témat či otázek, které bude obsahovat, ale nemusí striktně dodržovat jejich pořadí. Výhodou zároveň je, že je oprávněn improvizovat a případně vymýšlet doplňující otázky. Tato varianta rozhovoru skýtá výhody ostatních variant rozhovorů – nestrukturovaného a strukturovaného.

Účelově jsem vybrala dvanáct respondentek ve věku 20-26 let, které jsou momentálně zadané, ale nežijí se svým partnerem v jedné domácnosti. Účelový výběr neboli výběr

úsudkem se dle Reichela (2009) využívá pro nevelké výběry. Výzkumník respondenty vybírá sám, dle svých výzkumných záměrů a uvážení. Měl by dokázat uvážít, které osoby jsou pro výzkum vhodné. Polovina mého výzkumného vzorku jsou ženy pracující, které už nestudují a nejsou finančně závislé na svých rodičích. Druhá polovina jsou ženy studující umělecký obor, finančně závislé na rodičích. Zadané ženy jsem pro můj výzkum vybrala z toho důvodu, že již znají to, co partnerský vztah obnáší, a předpokládala jsem, že jejich očekávání budou realističtější, než by byla třeba u žen, které si ještě vztahem neprošly. Také jsem předpokládala, že svá očekávání už budou mít jasněji daná a stanovená. Tyto dvě specifické skupiny jsem vybrala z toho důvodu, že mě zajímají možné rozdíly či podobnosti mezi očekávaními studentek a pracujících žen. Kritérium uměleckého oboru jsem stanovila z toho důvodu, abych úzce specifikovala skupinu a díky tomu, že jsem v minulosti také studovala umělecký obor, jsem měla k respondentkám snadnější přístup.

Tab. 1 - respondentky:

Respondentky	Jméno	Zaměření	Věk	Rodina původu
1	Eliška	Studentka uměleckého oboru	23 let	neúplná
2	Bibiana	Studentka uměleckého oboru	23 let	úplná
3	Sylvie	Studentka uměleckého oboru	23 let	neúplná
4	Barbora	Studentka uměleckého oboru	23 let	neúplná
5	Agáta	Studentka uměleckého oboru	22 let	úplná

6	Rozálie	Studentka uměleckého oboru	23 let	úplná
7	Karolína	Pracující Referentka zahraničního obchodu	23 let	neúplná
8	Adéla	Pracující Administrativní pracovnice	23 let	úplná
9	Erika	Pracující Grafička	24 let	úplná
10	Jana	Pracující Administrativní pracovnice	23 let	úplná
11	Vanesa	Pracující Telefonní operátorka	23 let	neúplná
12	Anna	Pracující Referentka odboru přestupkových agend	24 let	úplná

Respondentky jsem zkontaktovala s žádostí účasti na rozhovoru. První skupinu žen jsem oslovovala prostřednictvím platformy Facebook. Jednotlivé kontakty jsem získala skrz mé známé. V případě druhé skupiny jsem zkontaktovala spolužačky z mé bývalé střední školy, které vystihovaly mé požadavky (zadané, umělkyně), nebo mi poradily, jakou jinou respondentku studující umění bych mohla kontaktovat. Vybraným respondentkám jsem vysvětlila účel výzkumu a získala informovaný souhlas. Následně jsem rozhovory zrealizovala s pomocí předem připraveného scénáře. Za účelem pozdější analýzy jsem se souhlasem respondentky rozhovor nahrávala. Snažila jsem se o otevřený dialog a aby se respondentky cítily při konverzování příjemně a nerušeně. Údaje jsou samozřejmě anonymizovány a jména respondentek jsou fiktivní.

Provedla jsem co nejpřesnější transkripci rozhovorů a vše jsem důkladně pročetla, abych se seznámila s výpověďmi. Snažila jsem se o kódování a kategorizaci přepsaných rozhovorů. Kódování Reichel (2009) popisuje jako rozčleňování množin údajů na jednotlivé celky a segmenty, které se dále třídí a kategorizují. Ve vytržiděných údajích se výzkumník snaží hledat odpovědi k jeho výzkumnému tématu. Identifikovala jsem hlavní témata a vzorce a následovala hlubší analýza kódů. Nakonec jsem stanovila závěry podpořené relevantními úryvky z textu a odpovídající původním stanoveným výzkumným otázkám. Vložené úryvky jsem pro lepší čtení poupravila.

15.1 Výzkumné otázky

Jaká mají mladé ženy očekávání ohledně ideálního partnerství a vztahu?

Jak se liší očekávání a ideály mladých žen ohledně partnerského vztahu mezi samostatně pracujícími ženami a mladými ženami studujícími umělecký obor?

Jaké faktory ovlivňují rozhodnutí mladých žen mezi manželstvím a nesezdaným soužitím s partnerem?

Jak si ženy ideálně představují rozložení péče o děti mezi partnery?

Jaké jsou představy mladých žen o rozdělení povinností a rovnováze v partnerském vztahu?

Jak se liší očekávání mladých žen ohledně partnerského života v závislosti na jejich rodinném prostředí a zkušenostech z dětství?

16 Analytická část

16.1 Představy o ideálním partnerství

Snažila jsem se zjistit, jaká očekávání mají ženy obecně od partnerství a jak by si ho ideálně představovaly. Jako nejdůležitější aspekt vztahu často respondentky uváděly důvěru (sedm z dvanácti respondentek). Jejich odpověď byla okamžitá a jasná. Pět žen (Eliška, Barbora, Adéla, Jana, Rozálie) zmínilo důležitost společné komunikace ve vztahu

s partnerem. I Giddens a Sutton (2013) společnou otevřenou komunikaci vnímají jako prvek dobrého vztahu. Studie z roku 2011 (Stephanou, 2012), kdy mladí dospělí hodnotili svůj tehdy aktuální romantický vztah, taktéž potvrdila, že lidé svůj vztah popisují jako dobrý, když mezi partnery probíhá efektivní komunikace.

Sedm respondentek očekává, že budou s partnerem trávit hodně času. Ženy mezi společné aktivity často zařazovaly společné procházky, společnou přípravu jídla, úklid domácnosti, nebo také výlety. Přesto ale zdůrazňují potřebu si v partnerství udržet vlastní zájmy. Mezi ženami obou skupin je udržování vlastních zájmů v partnerství velmi důležité.

Sylvie (umělkyně): „Myslím, že to je, jako pro mě, hodně důležité, protože když člověk ztratí kvůli někomu vlastní zájmy, tak vlastně ztrácí kus sebe. Protože koníčky se odráží na tom, co ten člověk je za osobnost. Prostě co ho baví. A když dojde na to, že se ti lidé třeba rozejdou, tak už ten koníček nemáš, a tak vlastně je to takové třeba jako těžší pro toho člověka.“

U skupiny pracujících žen se vyskytoval názor, že by jejich partner měl být s nimi kompatibilní a že by si měli navzájem rozumět. Uvedly tak tři pracující ženy – Karolína, Adéla a Jana. U studentek jen jedna mluvila o nějakém vnitřním souznění s partnerem. Signifikantním prvkem pro skupinu studentek umění je to, že spíše preferují, aby s partnerem měly podobné zájmy.

16.2 Manželství a nesezdané soužití

V této práci se zabývám také tím, proč se ženy rozhodují pro určité formy partnerství a co je k jejich rozhodnutí vede. Pracující ženy častěji preferují manželství. V této skupině preferuje manželství pět z šesti respondentek, zatímco v druhé skupině studentek umění preferují manželství tři z šesti respondentek.

Sylvie řekla, že když by přišly děti, uzavřela by manželství. Karolína, Jana a Adéla také řekly, že by je ke svatbě vedly děti. Ať už je to přesvědčení, že by děti měly přijít až po manželství, nebo z důvodu nějaké jistoty. Také pro pocit těch dětí, že budou vědět, že jejich rodiče jsou svoji. Děti jako důvod pro manželství je společným prvkem

signifikantním pro skupinu pracujících žen. Čtyři respondentky (Adéla, Karolína, Jana, Anna) preferují manželství z toho důvodu, aby se svými dětmi sdílely stejné příjmení.

Adéla (pracující): „Já bych jako zároveň preferovala, řekla bych, že bych preferovala klidně i to manželství, protože to je jako, je to fakt individuální, komu to vydrží a komu to nevydrží. A když bychom měli třeba děti, tak bych nechtěla, aby moje děti byly příjmením po příteli a já bych neměla jeho příjmení.“

Samozřejmě výhody, které manželství skýtá a které v něm respondentky spatřují, jsou u každé ženy individuální. Jana a Anna řekly, že je k manželství vedou i jisté pravomoci, které manželský pár společně nabude ve smyslu třeba možnosti získat informace o zdravotním stavu v případě například nějaké nehody či nemoci. Jana a Eliška uvedly, že v manželství vidí jakousi jistotu a stabilitu.

Karolína, Agáta, Bibiana a Eliška v manželství spatřují potvrzení a prohloubení nějakého pouta mezi partnery. Eliška vnímá manželství také jako hezký rituál, díky kterému se láska mezi partnery stane oficiální. Líbí se jí ten den, ta oslava lásky s rodinou a blízkými, díky které si tu lásku navzájem potvrdí. Říká, že rozhodně by se nevdala jen kvůli dětem. Ztvrzení a oficiálnost lásky je důvodem pro manželství i pro respondentku Bibianu, která, stejně jako Eliška, patří do skupiny studentek umění.

Karolína (pracující): „A přijde mi to takové i vůči tomu partnerovi jako... takové to spojení, že se tam ještě víc jakoby prohloubí, protože to je oficiálně uzavřené. Já si i změním příjmení kvůli tomu abych si mohla vzít jeho. Myslím si, že to má i jako citovou hodnotu.“

I Erice se líbí ta představa oslavy lásky. Manželství by si chtěla také splnit proto, aby následovala tradici ve společnosti. Na druhou stranu si všímá toho, jak často se lidé rozvádí. Myslí si, že kdyby se lidé nebrali, tak spolu páry vydrží déle. Sama ale manželství do budoucna plánuje. Jana by také chtěla udržovat nějakou zažitou tradici ve společnosti.

Erika (pracující): „Co by mě vedlo k té svatbě? Líbí se mi, že to je už takové zažité. Jako je to nějaká tradice asi. Líbí se mi ten společný čas jakoby s těmi lidmi, s tou rodinou a tak. Jinak asi nic jiného na tom úplně nevidím.“

Bibiana a Jana vidí manželství jako posunutí vztahu na nějakou vyšší úroveň.

Bibiana (umělkyně): „Ta láska asi. To, že to s ním chci asi ztvrdit i tímhle způsobem. A ne jenom to, že spolu třeba máme děti a bydlíme spolu, ale je to i na takové vyšší úrovni možná.“

Následující respondentky oproti manželství preferují partnerství bez oficiálního svazku, přesněji nesezdané soužití s partnerem. Například Sylvie preferuje spíše nesezdané soužití a řekla, že bude mít radši jistotu v „málu“, než aby se cítila nejistě ve velkém závazku jako je právě manželství. Zároveň pronesla, že má ze závazků obavy. Manželství si spojuje se slovem rozvod z toho důvodu, že zažila rozvod rodičů a také proto, že to vidí všude kolem sebe. Ale kdyby někdy měla děti, tak by manželství uzavřít chtěla.

Sylvie (umělkyně): „Nepřemýšlela jsem o tom nikdy jako. Že bych chtěla být jako vyloženě, jako že se vdát. Jakože spíš budu spokojená s partnerem, jako který nebude můj manžel a budu spokojená a prostě budu mít jistotu v tom málu. Než mít nejistotu prostě v nějakém velkém závazku z kterého nemůžeš jít ven.“

Vanesu v rozhodnutí pro nesezdané soužití utvrzuje to, že u své matky vidí, že tento svazek dlouhodobě funguje, a že je v něm spokojená. Zároveň jí přijde atraktivní vidina volnosti. Také uvedla, že v případě ukončení vztahu se tato situace nemusí nějakým zásadním způsobem řešit skrz soudy a podobně. Od manželství ji odrazuje vidina nějakých problémů, které nastávají v případě rozvodu.

Vanesa (pracující): „Takže z mé strany, mně by nevadilo mít třeba děti a nebýt vdaná. Protože já to vidím třeba jako u mé mamky, která má vlastně 17 let jako nového chlapa, se kterým má jakoby mou mladší ségru, které je teď, vlastně bude 16 a taky nejsou v manželství. A funguje jim to úplně v pohodě. Myslím si, že tam je nějakým způsobem furt vidina té volnosti trošku. Že prostě nejste jako svázání, a popřípadě nějakých jako komplikací se prostě nemusí řešit nic jako velkým způsobem, jako je soud prostě a takovéhle jako nařízení no.“

Barbora také preferuje nesezdané soužití. Řekla, že by chtěla žít v nějakém otevřenějším partnerství, ale zároveň by v něm nechtěla někoho třetího. Vyloženě řekla, že nechce v životě závazky. V závazku vidí zodpovědnost a manželské povinnosti. Zároveň tvrdí, že když je člověk v manželství, tak od něj okolní společnost očekává třeba to, že bude

mít s partnerem děti, a to ona nechce. Zároveň přiznala, že v budoucnu třeba potká někoho, s kým by si to manželství uměla představit.

16.3 Rodičovství

Všechny pracující ženy chtějí děti. Tyto ženy po dětech touží více, než druhá skupina žen. Ve druhé skupině (studentky umělkyně) plánují děti jen tři z šesti respondentek. Nejčastěji zmiňovaly jako ideální počet dvě děti. Připomínám, že pro 70 % české společnosti je dle šetření „Naše rodina“ tento počet dětí ideální (Slezáková, 2021). Eliška a Jana zmínily, že by mohly mít ideálně až tři děti. Respondentky, které vyloženě řekly, že děti nechtějí, jsou Barbora a Rozálie

Zabývám se také tím, jak si ženy představují, že bude vypadat v budoucnosti jejich výchova a sdílení péče o děti s partnerem. V představách většiny žen ze vzorku, které chtějí děti, je vyvážená péče o děti mezi partnery. Dále Agáta, Karolína, Erika a Vanesa chtějí, aby výchova dětí byla s partnerem společná, nechtějí na to být samy.

Karolína (pracující): „Musí to být vyvážené. Ale neřekla bych, že to tam musí být nějak určené. Stejně jako já se budu věnovat tomu dítěti, tak chci, aby se ten partner věnoval tomu dítěti a tam asi záleží, co bude to dítě požadovat. Když přijde domů tatínek a dítě poběží k tatínkovi, bude chtít, aby se mu tatínek věnoval až do večera, tak předpokládám, že se mu bude tatínek věnovat až do večera a já budu uklízet a vařit.“

Vanesa tvrdí, že by se na výchově dětí měli oba partneři podílet stejnou mírou a že dítě potřebuje vzory u obou partnerů. I Agáta si přeje, aby oba s partnerem byli pro jejich dítě vzorem.

Agáta (umělkyně): „Myslím, že by měli trávit hodně času i společně. Jakoby třeba oba partneři a to dítě. Aby to dítě vidělo, jak se ti partneři třeba k sobě chovají, nebo aby vlastně pro něj byli jako vzor.“

Tyto ženy sice preferují hlavně vyváženou péči o děti mezi partnery, jak ale vyplývá z výzkumu Gallup 2019 (Brenan, 2020), ve skutečnosti jsou role v rodinách stále uspořádány tím tradičnějším způsobem, a že muži jsou zodpovědní za péči o děti na denní

bázi jen v 7 procentech případů. S tímto se pojí i tvrzení Radimské (2004), že žena je v dnešní době stále nucená zastávat většinou výchovu dětí.

Eliška očekává, že mateřství bude náročné. Stejně tvrzení o rodičovství má i Anna. Eliška dále chce, aby si její partner s dětmi budoval vztah. Aby povinnosti týkající se dětí byly částečně rozdělené, ale vykonávat by je měla hlavně matka.

Eliška (umělkyně): „Byť se jako moc nevidíme, ale vždycky tady pro mě táta byl, a to je jako pro mě strašně důležité vědět. A ne každý tohle má. Takže určitě bych chtěla, aby si ten partner budoval ten vztah s těmi dětmi. Trávil s nimi čas a i ty povinnosti byly částečně rozdělený. I když to vnímám tak, že to gró, že by tam ta máma měla jako fungovat.“

Vzhledem k tomuto názoru mohu zopakovat tvrzení Kubátové (2010), že rodiče se u výchovy děvčat snaží dávat důraz na vedení k mateřství, vztahům a rodinné sféře. To by mohlo vysvětlovat, proč mívají ženy takové názory.

Agáta vidí jako důležité být svým dětem oporou a Adéla řekla, že chce, aby se na ni a partnera mohly děti obrátit. Dalším prvkem opakujícím se mezi výpověďmi bylo to, že respondentky chtějí se svými dětmi udržovat vztah na kamarádké bázi. Tuto výpověď podaly respondentky Bibiana, Adéla, Erika a Vanesa.

Bibiana (umělkyně): „Já bych chtěla být jako taková ta mamka kamarádka. Zároveň aby ke mně měly respekt. Chtěly se mi prostě svěřovat s nějakými věcmi. Když se třeba podívám na můj vztah s mamkou, tak úplně není tak ideální, jak bych si třeba představovala.“

Pro Janu jsou děti důležitější než kariéra či jiné plány v budoucnu. Erika se také zmínila, že kariéra pro ni není tak důležitá, jako její děti.

Jana (pracující): „Já teda upřednostňuji péči o děti než kariéru. Asi možná i proto, že jsem žena. Že prostě už dřív to tak ty ženy měly nastavené, že spíše jako pečovaly o ty děti, o rodinu, o domácnost, než jakoby dělaly nějakou kariéru. Takže možná i proto třeba mě to více inspiruje. A myslím si, že mi to půjde taky daleko lépe než budování kariéry.“

Jana chce také dokázat své děti dobře vychovat. Aby se měly celý život dobře a byly spokojené.

Jana (pracující): „Tak určitě chci být jako hodně zodpovědný rodič. Zodpovědnost je za mě hodně důležitá. Také ty děti chci jako dobře vychovávat. Jako nedá se úplně přesně říct, jak se dobře vychovávají děti. Ale prostě vychovat je tak, aby ty děti se měly dobře, aby byly děti spokojené vlastně celý život.“

Něco podobného vyřkla také Sylvie. Řekla, že své děti chce vychovat tak, aby se o sebe v životě dokázaly postarat.

Dvě respondentky (Adéla a Eliška) vyjádřily vyloženě nadšení pro rodičovství. Řekly, že se na rodičovství velmi těší. Adéla věří, že bude dobrá matka. To samé řekla i Anna. Adéla by chtěla vychovávat své děti v klidu, bez tělesných trestů. Erika řekla, že v tom vztahu s dětmi musí sice panovat nějaká autorita, ale určitě by nechtěla na děti křičet, nebo je fyzicky trestat.

16.4 Rovnováha v partnerském vztahu a povinnosti

Dále se zaměřuji na to, jaké mají ženy představy o rovnováze v partnerském vztahu a o rozdělení povinností mezi partnery. Rozdělení povinností v partnerském vztahu je důležité a často diskutované téma. Díky mému výzkumu jsem zjistila, že polovina žen mého vzorku (6 žen) chce, aby mezi partnery panovala rovnováha v péči o domácnost. Aby se oba partneři na povinnostech v domácnosti podíleli stejným dílem. Ostatní ženy na to mají náhled buď takový, že záleží, kdo bude mít čas vzhledem ke svému zaměstnání. Nebo některé zase řekly, že od svého partnera očekávají jen nějakou pomoc. Ojediněle se objevil názor, že domácnost bude starostí dané ženy. Mezi výpověďmi se objevila také zmínka o nějakém rozdělení jednotlivých prací v domácnosti mezi sebou, nebo také rozdělení na „ženské“ a „mužské“ práce v domácnosti. Maříková (2000 in Valchářová, 2010) píše, že rovné rozdělení rolí mezi partnery není v rodinách ve skutečnosti nějak častým jevem. Někteří muži prý ve svých partnerkách vidí jedinou možnou bytost, která je zodpovědná za chod a pohodlí v domácnosti.

Eliška (umělkyně): „Jak bude ten čas. Ale já jsem fakt zastánce toho, že jako fifty fifty jo. Jakože je fajn, když tu těžší... těžší, silovou práci udělá chlap a mně to

uklizení nevadí, upřímně ne. Já vlastně to dělám ráda, protože jsem ráda v té své oáze čistoty a klidu. Takže jo. Ale nebavilo by mě dělat služku. To prostě ne. Takže tak. Prostě částečně fifty fifty, ale je to prostě o tom, kdo má ten čas, kdo má energii. Když prostě přijde v šest vyřízený z práce, tak po něm nemůžu chtít: ‚hele, je tam nádobí, umej to tam‘.“

Eliška zároveň ale řekla, že záleží na tom, kdo jak bude pracovně vytižený a kolik kdo bude mít času na domácnost. Že ten, kdo bude prostě pracovat více hodin denně, se nebude muset tolik starat o tu domácnost jako ten druhý. Karolína svou odpověď také cílila do porovnání se zaměstnáním. Ona to ale zase bere tak, že pokud ona přijde domů z práce dříve a stihne všechny povinnosti udělat, tak partner nebude mít žádné úkoly. Kdyby ale něco nestihla, partner by to měl po práci dodělat za ni. Erika má podobný názor. Řekla, že pokud ona nějaké práce nestihne udělat, tak by se toho měl chopit partner.

Barbora si vyváženou péči o domácnost představuje tak, že by se oba partneři podíleli na stejných povinnostech. Aby oba udržovali čistotu. Aby si například každý po sobě umyl nádobí, oba by uklízeli. Ona a Vanesa si také myslí, že by si měli být s partnerem v domácnosti nápomocní. Sylvie, Jana a Agáta si vyrovnanou péči o domácnost představují tak, že se každý ujme toho, co mu jde lépe. Agáta s Janou také zmínily možnost toho, že by se s partnerem v různých potřebných povinnostech střídali. Představa Agáty je také taková, že by si s partnerem povinnosti vyrovnaně rozdělili. Jana řekla, že by její partner měl také dělat nějaké domácí práce, ne jen ty těžší. Nejraději by domácí povinnosti dělala s partnerem společně.

Jana (pracující): „Aby to prostě nebylo jenom na jednom člověku. Za mě jakoby je nejdůležitější, aby byly různé tyhle povinnosti vyrovnané. Abychom se prostě třeba v různých věcech střídali, nebo naopak možná to i dělat občas společně. Že prostě je to možná takové lepší. Víc se do toho pak tomu člověku chce a taky je to více sblíží. Takže kdyby to bylo možné, tak i ideálně ty věci dělat společně a když ne, tak to mít nějak rozdělené spravedlivě.“

Rozálie si také přeje, aby se s partnerem na chodu domácnosti podíleli rovnocenně. Zároveň dodává, že každý se ujme toho, co zvládne. Adéla je také zastánkyní vyrovnané péče o domácnost mezi partnery. Byla by nerada, kdyby všechny povinnosti spadly na ni. Řekla, že nechce, aby partner každý den po práci přišel domů a nic nedělal. U Adély, Jany

a Agáty je patrný vztah toho, že v partnerství očekávají vyrovnanou péči o domácnost i vyrovnanou péči o děti.

Některé respondentky spíše počítají jen s nějakou pomocí od partnera. Bibiana na domácnost nechce být sama a čeká, že jí partner také s něčím pomůže. Bibiana počítá s tím, že z většiny bude domácí práce plnit ona, ale víkend si chce vyhradit na nějaký větší společný úklid i s partnerem.

Bibiana (umělkyně): „Určitě aby chlap zastával takové těžké, chlapské práce: sekání, děláni na dřevě, na baráku. Ale zároveň bych i chtěla od něho pomoci v domácnosti a nechtěla bych na to být úplně sama. Moje mamka je třeba furt taková, ať já uklidím tohle, támhleto, ať jdu vysát a když se prostě ohradím na to, že tam mám prostě i toho bráchu, že by jako občas mohl jít vysát, nebo něco udělat, tak mamka je taková že: „ale ty seš ženská, ty to máš prostě dělat, ty to prostě budeš dělat. A já jsem právě úplně opak. Já nechci, aby to celé bylo jen na mně a chci prostě, aby ten chlap i v tomhle doma pomohl.“

Erika je také zastánkyní toho, že by muž měl doma pomáhat. Zde se ženy pravděpodobně přiklánějí k tradičnějšímu modelu rozdělení rolí mezi partnery. Pravděpodobně většinu prací budou zastávat ony. I například již mnou zmíněný výzkum (Gallup 2019 in Brenan, 2020) zveřejňuje, že většinou uklízejí hlavně ženy. Nebo také to, že muži vaří pouze v 17 procentech případů.

16.5 Vliv rodinného prostředí na očekávání mladých žen

Můžeme pozorovat vliv toho, zda žena pochází z úplné či neúplné rodiny v tom, jakou formu partnerství preferuje. Sedm žen ze vzorku uvedlo, že pochází z úplné rodiny a šest z nich chce v budoucnu uzavřít manželství. Jedna z nich uvedla, že vyloženě manželství nechce, ale uvidí, jak se to s partnerem vyvine. Pět žen ze vzorku pochází z rozvedených rodin. Tři z nich preferují nesezdané soužití nad manželstvím.

Skupina žen pocházejících z úplných rodin daleko více zdůrazňovala potřebu trávit se svým partnerem čas (6 respondentek, které uvedly, že pochází z úplné rodiny) a mít nějaké společné aktivity. Také byly často toho názoru, že by péče o děti měla mezi

partnery být vyvážená. Uvedlo tak pět respondentek pocházejících z úplných rodin a jedna respondentka pocházející z neúplné rodiny.

Jana (pracující): „Tak ta péče o děti, aby byla také vyrovnaná nějakým způsobem. Aby prostě... když se to třeba týká nějakého učení dětí se do školy, nebo vyzvedávání dětí z kroužků, ze školky, ze školy, podobně, tak možná, že by oba měli dělat tohle všechno, ale střídát se. Třeba. Podle mě to je tak jako nejlepší.“

Také mohu říci, že když měli rodiče respondentek mezi sebou dobrý vztah, respondentky většinou tíhly k manželství. Ženy, které se zmínily o tom, že vyrůstaly v poklidné rodině, řekly, že chtějí, aby se s partnerem na chodu a péči o domácnost podíleli rovnocenně.

Závěr

Cílem mého výzkumu bylo identifikovat ideály mladých žen ohledně partnerského života a zároveň hledat rozdíly a podobnosti mezi dvěma sociálně odlišnými skupinami žen, a to mezi samostatnými pracujícími ženami a studentkami umění. S nimi jsem vedla polostrukturované rozhovory a pokládala jsem jim otázky dle předem stanoveného scénáře.

Zkoumala jsem jaká mají mladé ženy očekávání ohledně ideálního partnerství a vztahu. Dále jak se liší očekávání a ideály mladých žen ohledně partnerského vztahu mezi samostatně pracujícími ženami a mladými ženami studujícími umělecký obor. Mou další výzkumnou otázkou bylo jaké faktory ovlivňují rozhodnutí mladých žen mezi manželstvím a nesezdaným soužitím s partnerem. Dále jak si ženy ideálně představují rozložení péče o děti mezi partnery. Dalším bodem zkoumání bylo to, jaké jsou představy mladých žen o rozdělení povinností a rovnováze v partnerském vztahu. A nakonec jak se liší očekávání mladých žen ohledně partnerského života v závislosti na jejich rodinném prostředí a zkušenostech z dětství. Mohu říct, že tento výzkum přinesl opravdu zajímavé výsledky. Rozdíly mezi skupinami jsem zaznamenala jak v prvcích, které zmiňovaly, že si v ideálním vztahu a partnerství představují mít, tak třeba také v preferovaných formách vztahu i v otázkách týkajících se dětí a jejich péče o ně.

Zásadním zjištěným faktem je, že respondentky bez ohledu na skupinu vidí jako nejdůležitější prvek vztahu důvěru mezi partnery. Také chtějí se svým partnerem trávit hodně společného času. Často se také opakovalo tvrzení, že si představují, že v jejich vztahu budou umět mezi sebou komunikovat. Skoro všechny respondentky řekly, že udržení si vlastních zájmů je v dlouhodobém vztahu podle nich velmi důležité. Šetinová a Klímová Chaloupková (2019) zjistily, že pro středoškoláky je ve vztahu velmi důležitá fyzická přitažlivost. Zajímavé je, že tento faktor ženy v rámci mého výzkumu vůbec nezmiňovaly (až na jednu respondentku). Vymětalová (2000 in Šetinová, Klímová Chaloupková, 2019) píše, že vysokoškolsky zaměření lidé poptávají u partnera často inteligenci. Šetinová a Klímová Chaloupková (2019) zase zmiňují, že zahraniční výzkumy dokazují, že lidé vyhledávají spíše protějšky s podobnou úrovní vzdělání. Inteligenci (až na jednu výjimku) a podobné vzdělání jsem v preferencích respondentek ve svém výzkumu nezaznamenala. Ženy se pravděpodobně zaměřují spíše na povahové vlastnosti partnera, jako je například právě to, zda se mu dá důvěřovat, zda si s daným člověkem rozumí anebo také na to, zda mají podobné zájmy.

Co se týče rozdílů, které jsem mezi skupinami zaznamenala, tak je například to, že pracující ženy měly často názor takový, že by si se svým partnerem měly rozumět – aby se spolu cítili dobře, aby měli společná témata k rozhovoru a aby tam existovala nějaká kompatibilita. Studentky umění častěji zmiňovaly preferenci podobných zájmů.

Dalším zajímavým zjištěním je to, že pracující ženy preferují se svým partnerem uzavřít manželství. Ptala jsem se také na důvody, které ženy mají k uzavření sňatku. Nejčastěji se odpovědi týkaly dětí. Například řekly, že chtějí se svými dětmi sdílet stejné příjmení. Dalším častým důvodem bylo to, že by si respondentky chtěly pak s tím partnerem nějak potvrdit a prohloubit to společné pouto.

U žen, které preferují soužití bez oficiálního svazku, jsem zaznamenala spíše rozdílné důvody. Mezi odpověďmi bylo třeba to, že by se žena cítila v manželství nejistě. Další respondentka nechce zažívat případné problémy spojené s rozvodem a líbí se jí, že v tomto typu vztahu stále přebývá nějaká volnost. Poslední respondentka preferující život bez manželství řekla, že v takovém závazku vidí zodpovědnost a manželské povinnosti, a to ona nechce. Di Giulio a spol. (2019) píšou o nárůstu nesezdaného soužití jako

alternativy manželství. K tomuto tématu bych chtěla napsat, že většina respondentek mého výzkumu se přiklání spíše k manželství.

Dalším závěrem je, že pracující ženy častěji touží po dětech. Ideální počet dětí mezi ženami v mém vzorku jsou dvě. Nejčastěji se ženy přiklání k vyvážené péči o děti mezi oběma partnery. Co se týče výchovy, tak často padl názor takový, že ženy nechtějí být na výchovu samy a chtějí, aby děti vychovávali s partnerem společně. Respondentky také uváděly, že by s dítětem chtěly mít kamarádský vztah.

Ptala jsem se jich také na to, jak si ideálně představují budoucí péči o domácnost v partnerství. Rovnováhu v péči o domácnost mezi partnery preferuje polovina žen mého vzorku. Výzkum, který jsem zmiňovala ve své teoretické části (Gallup 2019 in Brenan, 2020) ukazuje, že žena je stále více zodpovědná za chod domácnosti než její partner. Co se týče péče o děti, tam je to o něco lepší (ze 42 % se o ně na denní bázi starají oba dva), ale stále tam ta nerovnost je. Samozřejmě já se ve svém výzkumu zabývám pouze ideály, jaké ženy mají, a skutečnost může být poté jiná.

Jak jsem již uvedla, tak jsem také zjišťovala vliv rodinného prostředí na očekávání mladých žen. Ten jsem spatřila v tom, jakou formu vztahu respondentky preferují. Když ženy pochází z úplné rodiny, tak většinou tíhnou spíše k manželství. Také mají potřebu trávit čas se svým partnerem a sdílet nějaké společné aktivity. Co se týče rodinného života, tak často uváděly, že jejich představa je taková, že péče o děti bude mezi partnery vyvážená. Dobrý vztah mezi rodiči respondentky se většinou pojil s tím, že respondentka vypověděla, že by chtěla v budoucnu uzavřít manželství. Preference nesezdaného soužití se často objevovala u respondentek pocházejících z neúplných rodin.

Závěrem bych chtěla poukázat na nejzásadnější zjištění. Celkem velký podíl žen očekává, že uzavřou v budoucnu manželství. Dalším zásadním zjištěním, které výzkum přinesl je, že hodně žen očekává ve svém partnerství rovnováhu mezi partnery. Ať už se to týká povinností v domácnosti nebo péče o děti – u které ta potřeba rovnováhy byla zásadnější. U všech pracujících žen se objevila touha po dětech. Také se zde potvrdil ideální počet dětí pro českou populaci (dle šetření Naše rodina), a to jsou dvě. Co se týče samotného vztahu, ženy potřebují, aby v něm panovala důvěra. Vidí ji jako velmi důležitou součást vztahu. Jako důležité také vnímají zachovat si v partnerství vlastní zájmy.

Jako přínos v mém výzkumu vidím to, že může nějakým způsobem poukazovat na to, že mezi mladými ženami stále hraje manželství velkou roli. Zároveň ale limit mého výzkumu vidím v tom, že jelikož se jedná o výzkum kvalitativní, tak závěry určitě nemohu prezentovat jako obecně platné. Současně také, jak jsem již psala, jsem neměla nějak velký vzorek respondentek. Rozhovory jsem prováděla s dvanácti ženami.

Jako návrh dalšího šetření může být zrealizovat stejný nebo podobný výzkum na jiné skupiny žen. Například mladé ženy pocházející z chudých a středních vrstev. Nebo například zjišťovat očekávání mladých heterosexuálních žen se skupinou orientovanou na stejné pohlaví. Tam by bylo možné také identifikovat zajímavé rozdíly. Zajímal by mne také obdobný výzkum s ženami odlišné etnické skupiny. Dalším mým nápadem je šetření s větším zaměřením na rodinné zázemí v rodině původu respondentek. Více se zaměřit na jejich vztah s rodiči.

Použitá literatura

- Brenan, M. (2020, 29. ledna). Women Still Handle Main Household Tasks in U.S. *GALLUP*. <https://news.gallup.com/poll/283979/women-handle-main-household-tasks.aspx>
- Chaloupková, J. a Šalamounová, P. (2004). *Postoje k manželství, rodičovství a k rolím v rodině v České republice a v Evropě*. Sociologický ústav AV ČR, v. v. i.
- De Singly, F. (1999). *Sociologie současné rodiny*. Portál.
- Di Giulio, P., Impicciatore, R., Sironi, M. (2019). The Changing Pattern of Cohabitation: A Sequence Analysis Approach. *Demographic Research*, 40(42), 1211-1248. <https://www.jstor.org/stable/26727031>
- Fialová, L., Hamplová, D., Kučera, M., Vymětalová, S. (2000). *Představy mladých lidí o manželství a rodičovství*. Sociologické nakladatelství (SLON).
- Giddens, A. (1997). *Sociologie*. Polity Press.
- Giddens, A. (2012). *Proměna intimity: sexualita, láska a erotika v moderních společnostech*. Portál.
- Giddens, A. a Sutton, P. W. (2013). *Sociology*. Cambridge: Polity Press.
- Hamplová, D., Rychtaříková, J., Pikálková, S. (2003). *České ženy: vzdělání, partnerství, reprodukce a rodina*. Sociologický ústav AV ČR, v. v. i.
- Hašková, H., Pospíšilová, K. (2020). Kdo plánuje jedináčka a kdo chce zůstat bezdětný? Faktory ovlivňující nízké reprodukční plány mužů a žen. *Sociologický časopis / Czech Sociological Review*, 56(2), 131-164. <https://doi.org/10.13060/csr.2020.005>
- Kršková, M. (2009, 10. července). Hodnota a podpora rodiny v současné době. *Masarykova Univerzita*. https://is.muni.cz/th/jn6io/DP_09.pdf
- Kubátová, H. (2010). *Sociologie životního způsobu*. Grada.
- Kubová, V. (2008). Past genderových stereotypů aneb postoj českých žen k tradičním hodnotám manželství a rodiny. *Masarykova univerzita*.

https://is.muni.cz/th/eofwk/Past_genderovych_stereotypu_aneb_postoj_ceskych_zen_k_tradicnim_hodnotam_manzelstvi_a_rodiny.pdf

Lišková, K. (2022): *Politika touhy*. Host.

Matějů, P., Hamplová, D., Hampl, P., Loužek, M., Weidnerová, S., Anýžová, P., Smith, M. (2017). *Moc krásy. Pomáhá krása a atraktivita k životnímu úspěchu?* Karolinum.

Možný, I. (2011). *Rodina a společnost*. SLON.

Radimská, R. (2004). Nová moc matek a stará moc otců. *Gender a výzkum / Gender and Research*, 5(1), 3-4. https://www.genderonline.cz/incpdfs/inf-200401-0000_10_003.pdf

Reichel, J. (2009). *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Grada Publishing.

Rychtaříková, J., Pikálková, S., Hamplová, D. (2001). *Diferenciace reprodukčního a rodinného chování v evropských populacích*. Sociologický ústav AV ČR, v. v. i.

Slezáková, A. (2021). Ideální počet dětí v rodinách v ČR. *Univerzita Karlova*. <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/136571/130305853.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Sociologický ústav AV ČR, v. v. i. (2017–2024). *Sociologická encyklopedie*. <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Postoj>

Song, J., Lai, W. (2021). Rising Cohabitation and Chinese Modernity: Flexible Intimacy and Persistent Marriage. *Journal of Contemporary China*, 31(135), 474-490. <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/10670564.2021.1966910>

Stephanou, G. (2012). Romantic Relationships in Emerging Adulthood: Perception-Partner Ideal Discrepancies, Attributions, and Expectations. *Scientific Research*, 3(2), 150-160.

https://www.researchgate.net/publication/268347255_Romantic_Relationships_in_Emerging_Adulthood_Perception-Partner_Ideal_Discrepancies_Attributions_and_Expectations

Šetinová, M. a Klímová Chaloupková, J. (2019). Role kognitivních schopností ve výběrovém párování: partnerské preference mladých lidí. *Sociologický časopis / Czech Sociological Review*, 55(2), 161-187. <https://sreview.soc.cas.cz/artkey/csr-201902->

0002_the-role-of-cognitive-abilities-in-assortative-mating-partner-preferences-of-young-adults.php

Valchářová, L. (2010). Genderové role. *Univerzita Palackého v Olomouci*.
<https://theses.cz/id/54qviz/85264-799759118.pdf>

Zaidi, B., a Morgan, P. (2017). The Second Demographic Transition Theory: A Review and Appraisal. *Annual Review of Sociology*. 43, 473-492.
<https://www.annualreviews.org/doi/abs/10.1146/annurev-soc-060116-053442>

Seznam tabulek

Tab. 1 – respondentky

37

Přílohy

Scénář k rozhovoru

Rodina původu

Popište mi vaši rodinu, ve které jste vyrůstala.

+¹ Jak jste vnímala/vnímáte vztah vašich rodičů?

+ Kolik máte sourozenců?

Aktuální vztah

Co je pro vás ve vztahu nejdůležitější?

Jak byste popsala vašeho současného partnera?

Jak byste popsala váš současný vztah? Co vám vyhovuje/nevyhovuje?

Přemýšlíte s partnerem o společné budoucnosti?

+ V čem se shodujete/neshodujete?

Jak by mělo vaše manželství/soužití s partnerem vypadat?

Ideální vztah a každodenní život v partnerství

Představte si svůj budoucí partnerský život. Jaká očekávání máte od soužití s partnerem v jedné domácnosti?

Jak byste si představovala ideálního partnera pro život?

Jaké aktivity ve vašem partnerském životě by v normálním dni měly proběhnout?

Jak moc je pro Vás důležité udržet si v dlouhodobém partnerství vlastní zájmy?

¹ Znaménko plus znamená otázku, která doplňuje otázku předchozí.

Jaké aspekty vztahu či aktivity podle vás prohlubují váš vztah s partnerem?

Postoje k nesezdanému soužití

Máte zkušenost s nesezdaným soužitím? Jakou?

+ Co vám vyhovovalo/nevyhovovalo?

+ Co vám na této formě partnerského vztahu přijde atraktivní/neatraktivní?

Postoje k manželství

Jak byste charakterizovala svůj postoj k manželství?

Chtěla byste v budoucnu uzavřít manželství? Nebo jakou formu vztahu byste preferovala a proč?

+ Jaké výhody a nevýhody v manželství spatřujete?

+ Co by vás vedlo k uzavření manželství?

Máte představu, v jakém věku byste se v ideálním případě chtěla vdávat?

Jak sňatek zapadá do kontextu vašich životních plánů, co se týče třeba studia, kariéry, nebo cestování (či jiných životních cílů)?

Představy o rodině

Plánujete do budoucna děti?

Jaký je váš ideální počet dětí?

Jak si představujete své rodičovství?

Jaké máte představy o skloubení kariéry a péče o děti?

Jaká jsou vaše očekávání o rozdělení rolí v rodině?

Jaké je podle Vás ideální nastavení péče (sdílení, rozdělení) o děti mezi partnery?

Jaké je podle Vás ideální nastavení péče o domácnost v partnerství?

Vyhovovalo by vám starat se pouze o domácnost a děti (nedocházet do zaměstnání)?

Postoje k rozvodu a svobodnému životu

Jaký je Váš postoj k rozvodům?

Jaký je Váš názor na svobodný život bez partnera?